

Editorial

Stefan Mitroi

Floricele pe hârtii

Dacă ar fi să ne luăm după numărul mare de cărți ce se tipăresc în ziua de azi, am putea spune că e mereu primăvară. Puzderie de floricele pe hârtii, parcă la concurență cu florile de pe câmpii! Doar că primele sunt, de cele mai multe ori, departe de prospețimea celor din urmă. Și nu din vina hârtiei din care sunt alcătuite cărțile. Lipsa de prospețime, ba chiar uscăciunea cuvintelor așternute pe hârtie, cu pretenția de fi considerate literatură, fie că e vorba de poezie, fie că e vorba de proză, au legătură cu lipsa de talent a autorilor. Sigur, trăim într-o societate în care fiecare om ce crede că are ceva de spus e liber să scrie. Și chiar să publice, deși în privința aceasta ar fi câte ceva de zis. Despre, bunăoară, nevoia existenței unei site care să ceară producțiile literare înainte de ieșirea lor în public, separând, spre binele autorilor, dar și al cititorilor, valoarea de mediocritate. Ne ferim să-i spunem cenzură unei astfel de site, deși o instituție care să fie cu ochii pe cărțile trimise la tipar, în sens gramatical și estetic, nu altfel, ar fi, să recunoaștem, necesară. Mai bună însă decât o asemenea instituție ar fi autocenzura. Însă câți dintre cei care scriu pun preț pe ea? Scriitorii cu vocație o fac. Aceștia se îndoiesc în permanență de talentul lor, le este frică de opinia criticilor și a publicului, cântăresc fiecare cuvânt pe care-l scriu, se întrebă, chiar și atunci când sunt aproape siguri că e bine, dacă e bine cu adevărat. Cele mai mari îndoieli le au marii scriitori. Și tot ei au și emoțiile cele mai mari. Ca și cum ar debuta cu fiecare nouă apariție editorială. De fapt, chiar asta se întâmplă, scriitorii foarte importanți debutează mereu. În schimb, veleitarii sunt cât se poate de siguri de ei. Fiecare carte pe care o publică e cea mai bună carte din literatura română. Asta în cazul în care nu e cea mai bună din lume.

Nu li se recunosc meritele, din invidie! Le va face însă posteritatea dreptate!

Și uite așa, floricelele de pe hârtii nu învață nimic de la suratele lor de pe câmpii, continuând să răsără în toate anotimpurile anului, gata ofilite, sau chiar uscate. Adevărul e că nu ele, ci semănătorilor lor ar trebui să învețe. Cum? Foarte simplu, trăgând cu ochiul la primăvara de pe câmpuri, dar mai cu seamă la primăvara din alte cărți. Din cărțile ce miros a prospețime. Harul, presupunând că îl ai, nu e de ajuns. Ca să-l faci să rodească, să-și păstreze cât mai mult timp forța roditoare, trebuie să ai grijă ca nu cumva să scrii mai mult decât citești.

Sunt, din nefericire, destui autorii care spun c-ar vrea să citească, dar nu prea au timp, fiind ocupați până peste cap cu scrisul.

Pe cei lipsiți de har aproape că-i înțelege. N-au nimic de pierdut, cu toate că ei n-ar recunoaște nicidecum asta. Pierd însă cititorii. Și, într-un anume fel, pierd cărțile bune, ce se văd puse în situația de împărți aceeași realitate culturală cu cărțile proaste, care au deseori o mai mare știință a datului din coate și un tupeu nemăsurat.

Reghina Bachinska (Ucraina)

Florea Miu

Căruța cu melancolii

Noapte de noapte și zi după zi
trece căruța cu melancolii.

E plină cu *azialtădată*
Căruța aceasta ciudată!

Transportă cuvinte și alte uitări
căruța de nori.

A pornit pe sub zări interzise
căruța cu vise.

Se-aude cum trece, cum trece mereu

din sufletul tău în al meu,

cum intră, sub toamna târzie,
câmpia în altă câmpie...

A cărat numeroase poveri
de acum până ieri

Și mai poartă întrebările toate
de acum până departe.

Pe pământul dintre noapte și zi
trece căruța cu melancolii!

În acest număr:

- Istorie literară ● Cronică literară ● Profil liric ●
- Opinii ● Chenar liric ● Eseu ● Revizitări critice ●
- Comentarii critice ● Proză ● Restituiri ● Lecturi ●
- Debut ● Poesis ● Accente ● Repere plastice ●

Breviar cultural

Zilele... Caragiale

La Cinematograful „Flacăra” din Turnu Măgurele, recent restaurat, în ziua de 31 ianuarie 2023, Consiliul Județean Teleorman și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, împreună cu Primăria Municipiului Turnu Măgurele, i-au invitat pe locuitorii urbei la spectacolul de teatru *Căldură? Mare?*, cu schițe de I.L. Caragiale, prezentate de actorii Daniel Hara, Andrei Sușan și Eduard Cârlan. Spectacolul a inaugurat, de fapt, *Zilele... Caragiale la Turnu Măgurele*, prilejuate de împlinirea a 171 de ani de la nașterea marelui dramaturg, înscriind astfel orașul de la Dunăre, unde spectacolele de teatru au avut de-a lungul anilor o frumoasă tradiție, printre localitățile importante din țară care l-au omagiat în acest an pe marele dramaturg. De reținut că, pe scena cinematografului turnean au urmat și alte spectacole de teatru, precum cel cu piesa *Cina de adio*, o comedie de Alexandre de la Patellière și Matthieu Delaporte, cu participarea actorilor Ecaterina Ladin, Gheorghe Ifrim și Mihai Călin și în regia lui Răzvan Săvescu. Pe de altă parte, autoritățile publice locale merită un semn de apreciere pentru faptul că, după foarte mulți ani, au reușit să readucă în circuitul cultural o construcție culturală emblematică pentru oraș, așa cum au izbutit și cele de la Alexandria, care au transformat fostul Cinematograf „Patria” într-un modern Centru Multifuncțional pentru Tineri, ori cele de la Roșiori de Vede, unde vor fi finalizate în curând lucrările de reabilitare a fostului Cinematograf „Modern”. În acest fel, filmul revine pe ecranele din orașele

Teleormanului (se va întâmpla asta și la Zimnicea), iar spectacolele de teatru își găsesc scenele potrivite, care pot fi folosite și pentru alte manifestări culturale-artistice, după cum s-a demonstrat deja la Alexandria, Centrul Multifuncțional pentru Tineri fiind, de-acum, o gazdă foarte bună pentru cele două festivaluri cu îndelungată tradiție – Festivalul Național de Muzică Ușoară „Teleorman Pop Fest” și Festivalul Național de Muzică Populară „Pe deal la Teleormănel” –, dar și pentru Festivalul Național de Teatru Tânăr „Ideo Ideis”. Într-adevăr, cu vorbele lui Nenea Iancu, putem spune că, din punct de vedere cultural, și în Teleorman poate să fie... „căldură mare”.

Scriitori la... Vâlcea

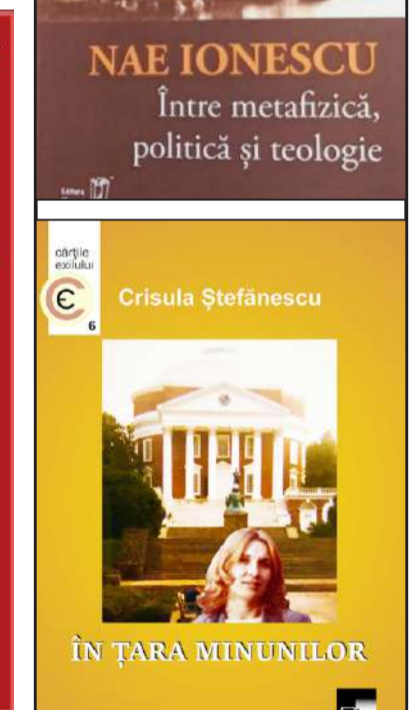
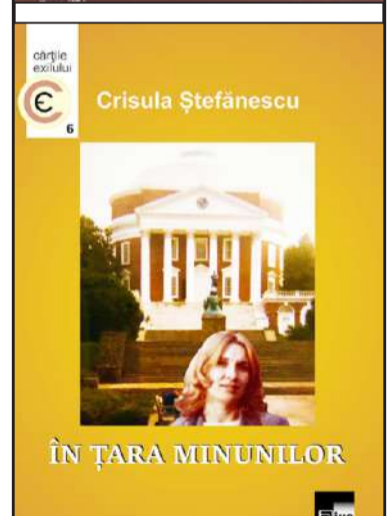
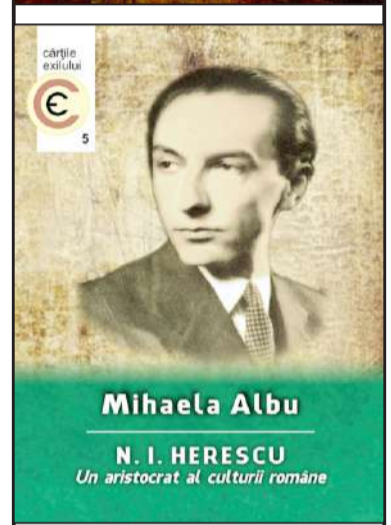
La Biblioteca Județeană „Antim Ivireanul” Vâlcea, în ziua de 17 februarie 2023, a avut loc un eveniment cultural, organizat de Consiliul Județean Vâlcea; Biblioteca Județeană „Antim Ivireanul” Vâlcea, Biblioteca Județeană „Marin Preda” Teleorman, Societatea Culturală „Anton Pann” Râmnicu Vâlcea și Editura Liane Books din Nenciulești-Teleorman. Moderat de către domnul conf.univ.dr. Remus Grigorescu, managerul bibliotecii gazdă, evenimentul a prilejuit lansarea antologiilor dedicate scriitorilor *Vasile Alecsandri* și *Marin Preda*, coordonate de poeta Lia Nenciu, a volumelor de versuri *Orfan de vise* și *Clepsidra în flagrant*, semnate Lia Nenciu, și volumului *Căutătorii sensului* al scriitoarei Elena Armenescu, despre care au vorbit doamna Valentina Pașa, managerul bibliotecii oaspete, scriitoarele

invitate și scriitorii vâlceni Nicu Cismaru și Ion Nălbitoru. Desigur, în context, a fost subliniată buna colaborare dintre bibliotecarii teleormăneni și cei vâlceni și s-a vorbit despre proiectele comune, menite să dezvolte oferta culturală specifică serviciilor de bibliotecă din ambele județe.

Sub steaua lui... Brâncuși

La Centrul Multifuncțional pentru Tineret din Alexandria, în ziua de 19 februarie 2023, Consiliul Județean Teleorman și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman au organizat vernisajul expoziției de sculptură și pictură, sub genericul *Brâncuși – o poveste fără sfârșit*, marcându-se, astfel, împlinirea a 147 de ani de la nașterea celui mai mare sculptor român și unul din cei mai importanți sculptori ai secolului XX. Expoziția a cuprins lucrări semnate de *Costel Păun*, sculptor în piatră de râu, și de *Elian Băcilă*, pictor de negru și de pictură abstractă. Vernisajul i-a avut ca invitați pe pictorii Vergil Cojocaru-Cover și Carmen Florian, pe actrița Doina Ghițescu și pe rapsodul popular Gabriel Gorjanu. Genericul expoziției – o sugestie preluată dinspre Gorjul natal al lui Constantin Brâncuși – a fost elocvent pentru înțelegerea mesajului lucrărilor expuse, artiștii mizând pe modelul brâncușian, în manieră proprie. În acest sens, mai ales, s-a remarcat în ultimii ani sculptorul teleormănean Costel Păun, prin lucrările sale în piatră de râu. De fapt, el și afirmă cu mândrie: „De la Brâncuși am învățat să fac piatră să cânte.”

Vitrina „Caligraf”

Caligraf

Revistă de cultură

Editor:

Centrul Cultural
Teleorman

Apare sub egida

Uniunii Scriitorilor
din România

FLOREA BURTAN
redactor-șef

Ștefan Mitroi (senior editor), Ana Dobre, Nicoleta Milea

Tehnoredactare: Vladimir Mutu

Revista *Caligraf* este editată de Centrul Cultural Teleorman - director, Ciprian Agapie.

Revista *Caligraf* este membră a Asociațiilor Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (ARIEL), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de către Ministerul Culturii. Revistă fondată de Ziarul Teleormanul.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor acestora. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

ISSN 2734 - 4215 / ISSN-L 1582 - 1412

Adresa redacției: str. Ion Creangă, nr. 52 - 54, Alexandria, județul Teleorman

În atenția colaboratorilor: textele se trimit în format electronic, cu diacritice, la următoarea adresă de e-mail:

revista_caligraf@yahoo.com

STAN V. CRISTEA
secretar de redacție

Profil liric

Florea Burtan

E vremea...

Iarna sparge lemne cu un topor de argint,
Aprinde focul, din odăi în odăi.
Eu continui să întocmesc un colind
La dogoarea albastră a ochilor tăi.

Ograda se spală pe suflet cu lună,
Ceasul bate rar, tot mai rar.
E vremea să mai stăm împreună,
Respirând în același chenar.

Știi că ești încă frumoasă, îmi spun.
Pentru tine am jefuit o cetate,
M-am lăsat tras pe roată de tun,
Am dormit cu jandarmul la spate.

Iarna sparge lemne cu un topor de argint.
Lemnele sunt aduse din rai,
Să ardă înalt, să ardă rotund,
Ca pe vremea când tu mă cerșeai.

Mi se pare că dai semn de plecare,
Sau poate, iubito, nici n-ai venit.
Eu continui să desenez o stea călătoare,
Despre care cândva ți-am vorbit...

Absența mea

Numeri, fără rost, clipele triste.
Ochii tăi, iubito, sunt uzi.
Absența mea vine cu trenul de seară,
Cel fără șine, și nu îl auzi.

E tot mai frig în vorbele noastre
Rostite demult, la o cafea,
Înainte de a mă duce la oaste,
Purtând pe umeri ranița grea.

Nu știi dacă iarăși va ninge,
Să acopere dăra sângelui meu.
Tu ești departe, tare departe
Și depărtarea se lărgește mereu.

Ți-am trimis multe poze cu mine,
Stând de pază, în zloată și ger.
Aici, dorul are gălețile pline,
Le varsă nesuferitul de plutonier.

Așteptarea stă rezemată de geam,
Așa îmi spui tu, zilnic, la telefon.
Pe mine mă pândește o pușcă fierbinte;
Sunt cel mai pedepsit din pluton...

Pandemie

Treptele sparte duc la subsol:
E cel mai scurt drum pentru morți,
Pacienții se ceartă pe patul cel gol,
Rânduiala e trasă la sorți.

Salonul e pătat de sânge și răni,
Frigul se târăște pe brânci,
Ceaiul putrezește în vechile căni,
Zbaterea este prinsă în chingi.

Picură somnul greu din perfuzii,
Asistenta deschide un geam,
Viața nu își mai face iluzii,
E gata să-și rupă și ultimul ram.

E mult întuneric peste lumină,
Moartea umblă din salon în salon,
Nu pricepe că lista e plină,
Apasă cu degetul cald pe buton...

Casa cu ziduri de aer

Mi-am înălțat casa din ziduri de aer,
Să vadă lumea că nu ascund nimic.
Port veșminte țesute din lacrimi;
Puținii bani stau pe masă, în plic.

Chiar și inima mi-am pus-o alături,
Vorbesc cu ea despre viață și moarte.
Am merinde destule, îmi vor ajunge
Pentru când voi pleca mai departe.

De aici, zăresc lanuri de grâu,
Tot mai obosit, vechiul marfar,
Podul cu lanțuri înecat într-un râu,
Disperații jucându-și norocul la zar.

Văd furgonete, mașina salvării,
Oprindu-se la poarta celor bătrâni,
Vine și poștașul cu vești inutile;
La mine poți pătrunde fără să suni.

Mi-am înălțat casa din ziduri de aer.
Toate lucrurile sunt reci, străvezi,
Cei ce vor poposi vreodată aici,
Nu vor lua seama că, privind, vor orbi...

Semnul ce ne desparte

Lebede negre pe un lac de argint.
Așa îmi spui că visezi, noapte de noapte.
În urma lor - cete de îngeri plutind,
Și tu crezi că e semnul ce ne desparte.

Mi-ai adunat șoaptele de pe podea,
Le-ai dus în grădină, le-ai dat foc.
De atunci, nu mă mai aștepti la cafea,
Nu mai păstrezi și pentru mine un loc.

E multă zăpadă în amintirile noastre.
Rănilor sunt toate acolo, întregi,
Nu țin seama că sunt plecatul la oaste;
Te întreabă ceva și nu le-nțelegi.

Mâine voi fi trimis pe linia-ntâi,
Deși, nu e nimeni în care să trag.
Am gloanțe de rouă și de tutun,
La piept - poza ta făcută în prag.

Lebede negre pe un lac de argint,
Așa îmi spui că visezi, și-ți e teamă.
În urma lor - cete de îngeri plutind,
Tu trimite-mi un bănuț pentru vamă...

Moartea spitalului

Spitalul a murit de prea multă moarte.
În pereții albi suspină strigătul mut.

Rămășițele lui sunt duse departe,
În furgonete de bronz și de lut.

Viețile au fost împăturite frumos,
Li s-a scris numele pe cartoane de fum.
Nu mai e timp de lacrimi, de-ntors,
De aici se merge doar pe ultimul drum.

Chiar și pompierii au aprins lumânări,
A fost adusă o bisericuță pe roți.
Omul-umbră se rostogolește pe scări,
Resemnarea închide ruginitile porți.

A făcut poze și un pacient-fotograf.
Pentru prima oară, doctorul a devenit inutil.
Își șterge ochelarii de veghe, de praf,
Mâine se va duce, posomorât, la azil...

Era cel mai fericit

Era cel mai fericit dintre noi,
Purta aceleași veșminte, de-o viață,
Nu îi păsa de viscol, de ploi,
Își bea singur ceaiul de dimineață.

Locuia într-o casă rezemată de cer,
Să fie cât mai aproape de stele,
Oamenii îl priveau, precaut și sever,
Când le vorbea despre lumi paralele.

Foame nu i-a fost niciodată,
Îi era îndeajuns o fărâmă de pâine,
De sete bea apă de el inventată,
Călătorea suveran către ziua de mâine.

Era cel mai fericit dintre noi,
Nu avea telefon, nici o brumă de bani,
Nu îi păsa de arșiță, de ploi,
Împlinise chiar ieri o mie de ani...

Vei veni

Vei veni să îmi cercetezi sufletul,
Unde mai păstrez un loc pentru tine,
Îmi vei aduce același trandafir galben,
Vorbele rostite între două suspine.

Vei veni prin răvășitoare omături,
Când va bate ceasul la catedrală,
Mă vei găsi la aceeași masă umilă,
Transcriind amintiri pe o coală.

Vei veni înveșmântată-n tristețe;
De când ai plecat, au trecut mii de ani,
Au secat mări, s-au prăbușit munți,
Au putrezit și impozanții castani.

Vei veni și îmi vei număra viețile
Cele trăite ori netrăite, nu știu.
Îmi vei aduce un cer înfrunzit,
Sau, poate, doar un strop de târziu...

Cărările întrebă de tine

Toate ferestrele le-am închis,
Ușile - zăvorâte cu o mie de chei,
Pe scaunul gol stă o parte din vis,
Pe masă - lampa cu fitil și ulei.

Îmi cercetez întâmplările vechi,
Caut și ceva amintiri în sertar.
Unele - rânduite în tandre perechi,
Altele înfășurate într-un ziar.

Renunț să mă orientez după ceas,
Îmi e de-ajuns Steaua polară.
Stropul de vin, în cană rămas,
S-a preschimbat în apă amară.

Toate cărările întrebă de tine,
Te caută iarba, setea din ploi,
O mână grăbită, ce nu-mi aparține,
Dă ziua de azi cu un veac înapoi...

Profil liric

Dumitru Augustin Doman

Ger, oase de sticlă

Dinspre est vine un ger
care-mi face oasele de sticlă,
de oțel și de sticlă,
și-mi clănțnesc dinții
încât îmi cad unul câte unul
și-i scuipe cu un
vag sentiment de ușurare.
Când mica oaste de îngeri apare,
nu se miră neam
că au de luat un știrb resemnat,
ba, și puțin bucuros.

Apocalipsa roșie

Pe cerul roșu
ca o flacără eternă
hrănită cu vin roșu
curge un tren lung cât istoria omenirii,
cu miile de vagoane
ticsite cu morți lungiți
în rafturi numerotate A1, A2... A1537...,
curge trenul încet,
fără grabă, ducând vagoanele
cu rafturi pline de morți,
prin văzduhul roșu.
Pe locomotivă, la manșă,
Dumnezeu, obosit și trist,
scrutând cu ochii triști
văzduhul roșu...

Umbra morții în câmpul de crini

Astăzi e singura zi
în care n-am văzut și
nici măcar n-am
simțit umbra morții.
Sufletul meu dornic
de a cânta precum lebăda a fost trist,
sufletul meu trist a fost toată ziua.
Soarele a strălucit pe-un deal,
apoi în crucea cerului,
pe urmă pe-un alt deal,
dar sufletul meu a fost sfâșiat de tristețe.
Umbra morții nu se vedea, nu se simțea.
Soarele de vară pe cer, umbra morții
nicăieri.
Dar în roșul amurg, în plimbarea din
grădină,
am simțit și chiar am văzut umbra morții.
Sufletul meu s-a liniștit.
Umbra morții aluneca
de la Răsărit spre Apus,
ca o felină aluneca prin
câmpul alb de crini
din marginea grădinii.
Sufletul meu liniștit
se pregătește să cânte precum o lebădă.

Rege de carton

Mi-am cumpărat
un bufon de carton.
Mă simt deja
un rege de carton.
Mai ales după ce
în camera mea de zi
a apărut o mulțime
de curteni de carton.

Un glonte atotpătrunzător

În drumul lui spre mâine,
gândul meu,
ca un glonte atotpătrunzător,
străbate o pajiște cu blânde oi păscând,
o stradă pietruită,
un zid de cărămidă roșie ca focul,
un raft de bibliotecă,
un vers genial de Trakl,
și bucele roșcate
ale unei femei tinere,
precum și gândul ei spre mâine,
gând jucăuș care,
ca un glonte atotpătrunzător,
străbate o pajiște verde,
o stradă pietruită,
un zid de cărămidă roșie,
și părul blond
al unui tânăr,
precum și gândul lui
ca un glonț atotpătrunzător
care trece ca prin nimic
printr-o pajiște,
printr-o stradă pietruită,
printr-un zid roșu ca focul...

Cuvinte și solzi

La marginea mării,
exact pe linia unde se întâlnește apa cu
nisipul,
o tânără femeie senină
strânge la piept
cu o mie și unu de brațe
o mare carte în coperti
din piele de șarpe.
Din tom se scurg spre mine
cuvinte cu înțelesuri alambicate,
cuvintele și solzii uscați
mă izbesc în piept
ca o ploaie orizontală de petale
care se lasă apoi luată de valuri
ca și cum n-ar fi existat vreodată.

Și tot așa
o eternitate...

Carul mic

În zori, sus,
pe culmea dealului,
în deplină liniște,
carul mic
cu oiștea-nfiptă
în fagii seculari.

Zidul de ceață

În mijlocul orașului -
un uriaș zid de ceață.
Unii îl văd, alții îl presimt doar,
cei mai mulți, neștiutori, trec
pe lângă el ca printr-un aer călduț.

Unii trec prin el sfioși,
cu îndrăzneală alții,
cei mai mulți indiferenți.

Iar zidul își ia ofrande
din rândul bătrânilor, tinerilor,
al femeilor, al bărbaților,
al sfioșilor, al curioșilor.

Zi și noapte, șiruri de oameni -
jertfe ale marelui și implacabilului
proprietar de ceață.

Cascada

Cascada gâlgâind
din vârful versantului
e sângele muntelui.
Atunci când se va opri
marele jet de apă,
monstrul de piatră va muri
în lipsa sângelui său
spumegând alb strălucitor.

Eseu

Marian Nencescu

Umbre în identitatea românească

Recent, pe fondul acutizării războiului ruso-ucrainean, au apărut și în presa culturală de la noi numeroase trimiteri și referințe despre scriitorii ruși care, de-a lungul timpului, oripilați de „iadul” rusesc în care trăiau, au scris pagini pline de obidă despre „sufletul slav” și despre isprăvile „rusului” de rând, angrenat adeseori în războaie sângeroase: „Ce nație cutreieră Europa și caută să distrugă și să facă totul praf, în batjocură”, se întreba cândva Feodor Dostoievski, iar Maxim Gorki, completa: „Cel mai important semn de izbândă al poporului rus este cruzimea sa plină de sadism”. Iar exemplele pot continua, pe lista „păcatelor” adăugându-se nerecunoașterea demnității umane, a gândirii libere, proliferarea răului, a dezmațului și a minciunii.

Fundamental, astfel de opinii, desigur justificate în cazuri particulare, se încadrează în ceea ce teoreticianul literar american, de origine palestiniană, Edward/ Said Wadie (1935-2003) numea „stereotipii culturale”, cu referire directă la principala sa lucrare, *Orientalismul* (publicată la New York, în 1978), în care opunea valorilor fundamentale, de tip vest-european (prin tradiție, deschise progresului, rațiunii și modernității), o viziune de tip *oriental*, caracterizată prin stagnare, înapoiere și misticism, o rămășiță, în opinia sa, a colonialismului. De aici, discuția s-a extins, angrenând deopotrivă gânditori occidentali, dar și din lumea arabă, ori est-europeană, care au venit cu argumente proprii față de această interpretare, mai degrabă defetistă, totul culminând în perioada războiului inter-iugoslav (1991-2008), când „orientalismul” interstatal a depășit granițele locale, punând față în față două tipuri/ modele culturale, complet opuse, respectiv valorile „occidentale” distincte „fundamentale”, de cele est-europene, totul interpretat printr-un stereotip de tip orientalist (v. studiul soților Milica și Robert Hayden, *Orientalism variation on the theme of Balkans*, publicat în *Slavic Revue*, 1992, p. 1-15).

Conceptualizări de acest tip nu au lipsit nici din cultura română, cei mai combativi fiind intelectualii din „gruparea” Criterion (activă între octombrie 1932, și decembrie 1933), care au lansat un amplu „program”/ direcție de revitalizare a „spiritului național”, pe linia constituirii unei culturi majore, de tip vest-european, opusă fundamental influențelor nefaste ale *minoratului cultural*, de tip tradiționalist. Numită când *noua spiritualitate*, când *completitudine*, după un termen propus de Petru Comarnescu, această direcție, ce a premers într-un fel *existențialismul* francez, a marcat „coborârea intelectualului român în arenă”, confruntarea directă cu publicul, și în primul rând, instituirea *criteriilor* (de unde și numele grupării – n.n.), altfel spus, a *spiritului critic* românesc, emancipat de complexele „provinciale”, respectiv de „orientalismul” său fuciar.

Pe acest fond, s-a născut și teza „întoarcerii în Europa”, atât de îmbrățișată de clasa politică și de intelectualitatea ucraineană de azi, ca și de mulți gânditori români, idee prezentă în cultura noastră încă de la începutul veacului al XX-lea, formulată premonitoriu de Garabet Ibrăileanu, în cartea sa *Spiritul critic în cultura românească* (1909): „Va continua România să fie o țară eur-asiatică, orientală, sau va intra în rândul popoarelor și al culturii europene?” (reeditare, București, Ed. Litera, 2019, p. 261).

Această teză, a armonizării firii românești în funcție de spațiul geografic, este însă mult mai veche, dacă ar fi să-i dăm crezare lui Constantin Rădulescu-Motru, el însuși un specialist în sondarea sufletului românesc, care îl cita pe Eufrosin Poteca (1786-1858, primul profesor de filosofie de la București, autor al unei cărți despre *Filosofia cuvântului și a năravurilor*): „Pe patul de moarte, ultimele cuvinte pe care mi le-a spus exprimau îngrijorarea sa că națiunea română, care se trage din mai multe neamuri, va ajunge mai greu la o unitate desăvârșită” (C. Rădulescu-Motru, *Mărturisiri*, București, Ed. Minerva, 1990, p. 58).

Pornind, așadar, de la îndoiala

„ontologică” a intelectualilor ruși, față de „noblețea” sufletului slav, ne punem și noi întrebarea, odată cu Emil Cioran: *Comment peut-on être roumain?*, o parafrază desigur după Montesquieu (întrebarea *Comment peut-on être Persan?* rămâne veșnic o reinterpretare a unei întâlniri culturale paradigmatică, mai mult decât surpriza unei stupori amuzante - n.n.). Răspunsul, obligatoriu, l-a dat, la noi, Eminescu: *Ca să fii român, trebuie să poți!*, rămânând ca „poza” post-nietzscheană a lui Cioran, să continue să tulbure spațiul etno-național românesc, concluziile speculative pronunțate cu acest prilej, alimentând obsesia „stigmatului” românesc. Câteva observații preliminare sunt fundamentale pentru a explica „anistoria” noastră. Le-a formulat Cioran în *Schimbară la față a României* (ed. a IV-a revizuită „de autor” și „atenuată” de „exaltările” de dreapta, Humanitas, 1992), și le-a reluat, parțial în *Singurătate și destin* (Publicistică 1931-1944), *Istorie și Utopie*, ca și în *Îndreptar pătimăș* (toate apărute inițial la Gallimard, și republicate de Humanitas, după 1990). Cu totul, textele menționate sunt dovada vie că opiniile marilor mistici, sau ale moralistilor, în cazul de față, nu evoluează cu timpul, cel mult se rafinează.

Pe scurt, Emil Cioran se lasă sedus de subtilitățile speculative ale unei metafizici a istoriei, pe linia lui Leo Frobenius (1873-1938), elaborând, într-o viziune originală, o nouă *Paideuma* (după titlul lucrării omonime, din 1925, a lui Frobenius, care i-a influențat fundamental, deopotrivă pe Oswald Spengler, și, la noi, pe Lucian Blaga), un fel de *tipar* spațial și temporal al sufletului

românesc, bazată pe teoria scepticismului și a fatalismului: „Acest blestem național care se cheamă *Miorița*, rămâne rana neînchisă a sufletului românesc”, afirma Cioran în *Schimbară la față a României*.

Fundamental, „nefericirea românească”, *ura empirică, abisală, tectonică*, cum o numea Ionel Necula (*Maladiile identității românești*, Iași, Ed. Studis, 2021, p. 18) față de un sistem adversativ vine, în cazul particular al lui Cioran, așa cum observa și Luca Pițu, dintr-un soi de „etnocentrism à rebours”, respectiv din mândria de a aparține unui neam ce deține „monopolul eșecului perfect”. Cum ambiguitatea cioraniană, pare, și în acest caz, fundamentală, orice critică sau apologie pe această temă profundă nu face decât să sporească tragedia „eșecului” de a te fi născut într-un „colț” al Europei, unde istoria ajunge „cu întreruperi”, în vreme ce incertitudinea, sau, cum spunea Cioran „mortification de chaque instant”, constituie paradigma noastră identitară.

În zilele noastre, tema reiterării „beteșugurilor” altfel spus a *umbrelor din identitatea românească* este cu atât mai acută, cu cât „decalajul” față de spiritul occidental se menține constant: „Distanța noastră față de utopie, rezultă din excesul de luciditate” scria Cioran în *Schimbară la față a României* (p. 104). Așadar, în termeni cioranieni: „O Românie cu populația Chinei și cu destinul Franței este o utopie, dar, în lipsa conversiunii negativului în pozitiv, nu facem decât să ne conștientăm la decepții continue” (p. 109).

În zilele noastre, *maladiile spiritului contemporan românesc* (după titlul unei cunoscute lucrări noicasiene, publicată în

1978) s-au îngroșat și s-au radicalizat. Modelele imaginate cândva de Stefan Zeletin (*Insemnări din Țara măgarilor*, reeditare Baroque Books & Arts, 2009), Pompiliu Eliade (*De l'influence française sur l'esprit publique en Roumanie*, ed. princeps Ernest Leroux Editeur, 1898), sau chiar Emil Cioran, cu a sa *Schimbară la față a României* (1936) au devenit, paradoxal, caduce. Firea românească, ieșită de sub „stigmatul tribal”, a intrat parcă ireversibil sub zodia „unei fericiri plate și zadarnice”, a unei „normalități rușinoase”, pe care nici măcar Emil Cioran n-a putut-o anticipa în cartea sa *Singurătate și destin* (Humanitas, 1991). În acest sens, accentele contemporane de „antioccidentalism”, respingerea „ispitei” alterității, concomitent cu reiterarea legitimismului atavic al „baștinei”, continuă să ne urmărească. Noile „maladii” identitare au ceva domestic și în același timp frustrant „o invidie măcinată de inferioritate”. Astfel, în cartea sa *Maladiile identității românești*, filosoful Ionel Necula marșează pe aspectele grosiere, vulgare, degradante ale noii spiritualități locale.

O pletoară de „coțcari gonflați artificial și nemeritați” se îndreaptă împotriva omului superior, situat pe vârful „scării lui Maslow”, ne spune Ionel Necula (filosof și eseist, n. 12 mai 1940, Liestri, Galați, autor prolific al nu mai puțin de 80 de volume diverse, între care mai bine de 14 sunt dedicate exclusiv comentariilor cioranienilor - n.n.), în capitolul *Sindromul Capra vecinului*, încercând „pe principiul vaselor comunicante”, să-l coboare la nivelul comun de înțelegere și dialog. Concluzia: „O societate oarecare, are chipul și asemănarea acestei majorități mediocre” (p. 21).

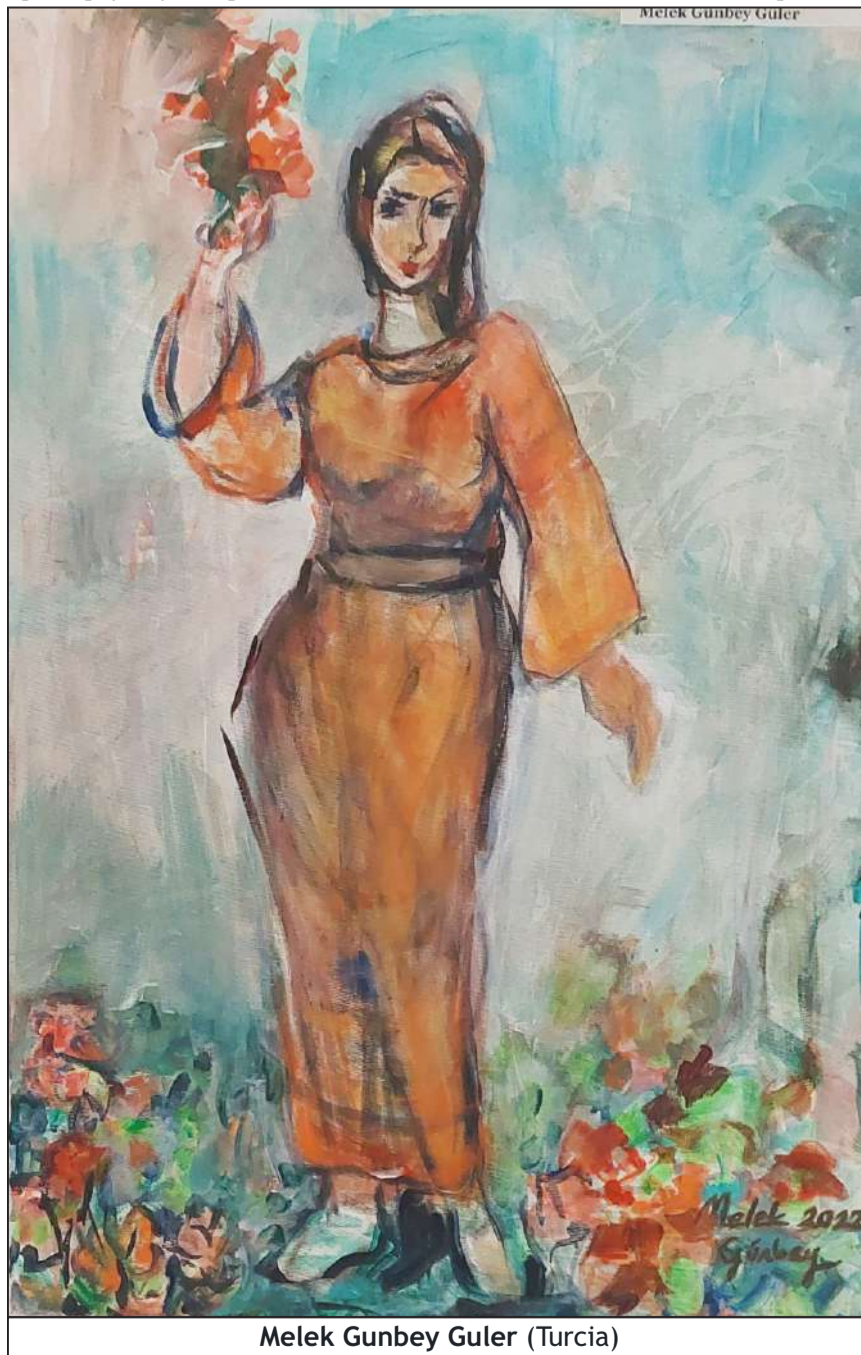
În termeni filosofici, *complexul* nostru față de Europa se traduce prin „inapetență” pentru cultură. Nu fascinația „devenirii întru ființă” animă *spiritul românesc*, ci resentimentele, „stigmatul robiei”, cum le numea Cioran: „E încă prea multă natură în România, e prea mult bizantinism, slavism, iar țărănescul e problematic”. Cu câteva lozinci ditirambice și cu câteva idei strecurate reptilian, orice „lucrător” poate ajunge în Parlament, sau chiar în fruntea țării, susține Ionel Necula. „Nu proclamase Lenin că, într-un anumit stadiu, Statul poate fi condus de oricine, chiar și de o bucătăreasă?” (p. 22). Aflați sub zodia *sindromului Capra vecinului*, românii flecăresc, întrețin gâlcevi mărunte, sporesc mediocritatea. În același timp, proliferază *scepticismul* („rana neînchisă a sufletului românesc”) *religiozitatea de mântuială*, *zeflemeaua* și *nenorocul*: „Românul a simțit întotdeauna nenorocul ca pe ceva intim, ca pe o pietricică în pantof. Incorporat în cadrele referențiale, nenorocul românesc consubstanțializează cu acțiunea umană, devine nenorocire și certifică eșecul” (p. 68).

Privite în ansamblu, „bolile” spiritului românesc, identificate de Ionel Necula, un spirit profund cioronian în fibra sa identitară, se înscriu în curentul post-modern al demitizării cu orice preț a valorilor fundamentale ale umanității, ale propriului neam, cu deosebire. Sub pretextul convergenței ideilor, al *alterității* și pertinentei discursului politic, asistăm, în fapt, la o degradare generalizată a fenomenului cultural, în primul rând.

Cândva, filosoful Mircea Vulcănescu formula, în lucrarea sa *Dimensiunea românească a existenței* (reeditare, ediție îngrijită de Marin Diaconu, București, Ed. Fundației Culturale Române, 1991), unele dintre mecanismele istorico-politice ale interacțiunii culturale: „Țăria unui neam se măsoară după gradul în care e în stare să imprime și altora perspectiva proprie despre istorie” (p. 92). În acest sens, care dintre însușirile firii românești este cea mai potrivită pentru a conferi realului, substanță lirică și filosofică? Pe urmele lui Lucian Blaga, Ionel Necula identifică *dorul* („Termen intraductibil în altă limbă”, ne confirmă și Blaga în *Trilogia culturii*, București, Ed. pentru Literatură Universală, 1969, p. 218).

Dar oare e singurul motiv liric cu adevărat românesc? Dar dacă *dorul* devine jelanie, tânguire, decepție, dacă el cuprinde îngrijorare, cădere? Dacă ne exasperează și ne deprimă? În acest context, nu ne rămâne decât speranța, *deschiderea* despre care vorbea și Constantin Noica în *Jurnalul* (său) *de idei*: „Te uiți la toate casele astea în care oamenii își duc viața lor. În fiecare casă se petrece un proces de însingurare umană. Casele sunt aceleași, dar ascund ceva de fiecare dată. Ai vrea să vezi omul refăcut, universal? De ce n-ar exista și case deschise spre universal?” (*op.cit.*, Humanitas, 1991, p. 66).

Încă odată, certitudinea românească în jocul universal al ideilor, rămâne toleranță!

Melek Gunbey Guler (Turcia)

Revizitări critice

Marin Iancu

Nichita Stănescu, poezia și Poetul

La nouăzeci de ani de la nașterea sa, Nichita Stănescu se află în plină actualitate, poate una din puținele certitudini ale literaturii române de după război, rezistând asaltului succesiv al generațiilor, rezistând însăși eroziunii timpului prin scrisul său, de la **primele** până la **ultimele** sale cărți, prin toate notele care dau, peste timp, marca distinctivă a talentului său, de la eminescianul, strălucitorul și nonconformistul juvenil, la fabulosul, legendarul, omul creat de propria sa mitologie: „El începe cu sine și sfârșește cu sine...” Nichita Stănescu „se naște în casa părinților săi Nichita Hristea N. Stănescu. Era o primăvară neobișnuit de călduroasă, cu mult soare, totuși, în camera de la stradă inundată de lumină, ardea vesel focul în șemineul de un model cu totul aparte, acoperit cu faianță și marmoră, făcut după gândul lui Nicolae. Întâiul născut veni pe lume într-o vineri, puțin înainte de orele 12, pe 31 martie 1933. Primi numele celor doi bunici, Nichita și Hristea, însă, părinții îi vor spune mereu, alintându-l, Nini.” (Alexandru Condeescu).

Pe un interval cu puțin peste două decenii de activitate creatoare, de la volumul *Sensul iubirii* (1960), apărut după fulguranta și tragică existență a genialului Nicolae Labiș, până la *Noduri și semne* (1982), la care adăugăm și ciclul *Opere impersonale*, pe care de-abia mai reușise să-l revadă pentru ediția pregătită împreună cu Alexandru Condeescu (*Ordinea cuvintelor*, 1985), Nichita Stănescu readuce poezia românească la cele mai potrivite forme ca artă și rostire poetică împlinită, spre o lirică de percepție subiectivă și de viziune metafizică. Asemenea lui Labiș de care nu s-a dezis și al cărui poem *Moartea căprioarei* i se părea de neatins, Nichita Stănescu a refăcut puntea de legătură dintre literatura modernă de odinioară și cea din renașterea noastră spirituală, peste zonele secetoase al perioadei dogmatismului. Ceea ce Labiș a gândit și n-a putut desăvârși, autorul *Necuvintelor* cu generația lui și, prin osmoză, cu toate generațiile, a izbutit să ducă până la capăt, reintrupând în mod propriu o limbă în care își găsea patria ca entitate spirituală. Evadând din canoanele ideologicului, mizând pe abstractizare și conceptualizare, metaforă și simbol, neomodernismul liric „șaițecist”, de care poezia lui Nichita Stănescu aparține, începe să se înfățișeze astfel ca unul de ruptură cu prezentul și de convergență cu trecutul liric, de orientare explicită spre modernismul autohton interbelic, reformatori ai limbajului poetic și valorizatori ai latențelor cuvântului, ai cărui reprezentanți, alături de Eminescu, sunt redescoperiți și urmași creator. Atât de informat asupra experimentelor lirice moderne, Nichita Stănescu se alinază vârstelor „modernității esențiale” și, într-o opoziție programatică față de convențiile și dogmatismul ideologic al realismului socialist din anii '50, își depășește începuturile și își caută identitatea într-o lirică puternic cerebralizată, de o superioară intelectualizare a emoției.

Atent să-și confecționeze un discurs personal reliefat și să-și transfigureze o gravă problematică a ființei, poetul se situează într-o realitate în care-și joacă adevărata existență, ridicând la rangul de mitologie întâmplările eului. Până la prefigurarea noului val liric din jurul anilor '70, cu Leonid Dimov, Mircea Ivănescu, Emil Brumaru și Mircea Dinescu, poezia este supusă unui complex șir de înnoiri, spațiul cultural românesc al acesteia devenind contaminat în profunzime de un puternic spirit novator. Surprizele nu conțin să apară. Volumele de poezie

publicate tot mai insistent în acest timp de Cezar Baltag (*Cununa de aur*, 1960; *Răsfrângerii*, 1966), Grigore Hagiu (*Autoportret în august*, 1962; *Continente ascunse*, 1965; *Sfera gânditoare*, 1967; *Poezii*, 1968), Ana Blandiana (*Persoana întâia plural*, 1964; *Călcâiul vulnerabil*, 1966; *A treia taină*, 1969), Ion Gheorghe (*Cariatida*, 1964; *Nopti cu lună pe Oceanul Atlantic*, 1966; *Vine iarba*, 1968), Ioan Alexandru (*Cum să vă spun*, 1964; *Viața deocamdată*, 1965; *Infernul discutabil*, 1966; *Vină*, 1967; *Vămile pustiei*, 1969), Gabriela Melinescu (*Ceremonie de iarnă*, 1965; *Ființe abstracte*, 1967; *Interiorul legii*, 1968), Ileana Mălăncioiu (*Pasărea tăiată*, 1967) și Angela Marinescu (*Sânge albastru*, 1969) vor reuși să configureze stări poetice de profundă maturizare, sesizabile nu doar prin surprinderea traseului individual al acestora, cât și a fenomenului literar de ansamblu, prin care opera lui Nichita Stănescu se încadrează în contextul cultural-literar românesc.

Plasat în acest context, apetența pentru lirismul conceptual, pentru jocul secund, mai pur și auster al ideilor, îl va duce pe Nichita Stănescu spre spațiul liric ce se va dovedi prin ieșirea din tipare și, cu deosebire, prin instituirea altuia de o cu totul altă articulare. Poemele din cărțile sale de versuri (*Sensul iubirii*, 1960; *O viziune a sentimentelor*, 1964; *Dreptul la timp*, 1965; *11 Elegii*, 1966; *Roșu vertical*, 1967; *Alfa*, 1967; *Oul și sfera*, 1967; *Laus Ptolemaei*, 1968; *Necuvintele*, 1969; *Cinci degete*, 1969; *Un pământ numit România*, 1969; *În dulcele stil clasic*, 1970; *Poezii*, 1970; *Cartea de recitare*, 1972; *O literă în oglindă*, 1972; *Belgradul în cinci prieteni*, 1972; *Clar de inimă*, 1973; *Epica magna*, 1978; *Opere imperfecte*, 1979; *Respirări*, 1982; *Noduri și semne*, 1982; *Oase plângând*, colecția revistei „Lumina”, Pancevo, Iugoslavia, 1982, cu desene de Nichita; vol. republicat în *Nichita Stănescu. Album omagial*, editat de „Viața Românească”, București, 1984) confirmă „organicitatea unei opere consecvente cu sine” (Ion Pop).

Mai mult decât atât, pe tot traseul acestui imaginar, poezia creată de Nichita Stănescu își găsește direcții dintre cele mai prielnice de dezvoltare. Într-o primă etapă a poeziei sale, desfășurată între volumele *Sensul iubirii* (1960) și *Laus Ptolemaei* (1968), identificăm o viziune proaspătă asupra lumii, de experiențe interioare și de transformări ale realității la intensitatea unei adevărate „viziuni a sentimentelor”. Avem aici poetul care se delimitează de poezia epocii, restituind drepturile interiorității, din perspectiva trăirii lumii ca unitate și a ființei ca prezență într-un univers armonios. Dincolo de paradoxurile și miracolul poeziei și sofismele sublimite ușor de identificat, discursul poetic se întemeiază pe „cosmicizarea umanului și antropocentrizarea cosmosului”, natura devenind parte a omenescului, iar omul o funcție a naturii, cu mereu aceeași preocupare față de poezie și față de corporalul devenit cuvânt sau purificat prin acesta („Trupule, dacă mă mai scoți din minți/ Te zvârlu din cuvânt”). În această primă perioadă, după cum critica literară a

lăsat să se înțeleagă în repetate rânduri, „poezia stănesciană reia tradiția liricii interbelice, făcând totodată, printr-o sinteză unică neomodernă, trecerea în literatura autohtonă de la modernismul începutului de secol spre postmodernismul sfârșitului de mileniu. Prin ea s-a petrecut în poezia românească, după întemeierea ei de către Eminescu, a doua mare mutație a structurilor limbajului și viziunii poetice, prima fiind cea modernistă a interbelicilor” (Alexandru Condeescu). A doua fază, desfășurată între 1969 și 1972, de la *Necuvintele* până la, inclusiv, volumul *Măreția frigului*, se subsumează unei poetici a **dezintegrității**. Dacă în prima fază, lumea era una a sufletului în stare vegetativă, acum ne găsim în lumea spirituală, odată cu nașterea (obiectivarea) conștiinței de sine. Odată cu cea de a doua etapă, asistăm la o „criză a limbajului”. Lirismul lui Nichita Stănescu este de esență, modernă, cu performanțe cuprinse în atitudinile sale lirice din volumele *Laus Ptolemaei* și *Necuvintele*, unde forța plasticizării anulează realitatea trăită și realul ființează doar în pura lui imagine, elementele dispersate ale întregului fiind reduse la esențial. „Regăsirea de sine, scrie undeva Al. Piru, reinstaurarea ordinii primordiale a lumii și acceptarea demnă a destinului uman sunt motivele din volumele *Laus Ptolemaei*, *Necuvintele* și *Un pământ numit România*. În fine, eul suferind de solitudine și spleen, obosit și înfrânt în elanul său spre absolut apar în *Dulcele stil clasic*, *Belgradul în cinci prieteni* și *Măreția frigului*, culminând în *Epica magna* cu un eu ce-și asumă vina tragică de a fi el însuși în afara cursului firesc al lucrurilor, pentru a renaște în *Noduri și semne* înzeit, nemuritor și rece ca un alt Hyperion.” Prin acest proces de conceptualizare a mesajului poetic, deși nu totdeauna ușor inteligibil, Nichita Stănescu devine autorul unei „epopei lirice” singulare, în care eul original nu e cel al unei existențe profane, empirice, ci un eu mitic, aflat în căutarea identității cu sine, a adevărului ultim despre sine, un reformator al limbajului poetic și valorizator al valențelor cuvântului, în spiritul poeziei

altor mari creatori și conștiințe artistice superioare (Bacovia, Blaga, Arghezi și Ion Barbu).

Drama limbajului l-a urmărit permanent și a făcut încercări disperate de rezolvare. O imaginație puternică, vizionară, o capacitate de a versifica excepțională și, la fel de importantă, o febrilitate novatoare schimbă, periodic, nu doar învelișurile poeziei lui Nichita Stănescu, ci însăși structura ei internă. În fine, o a treia fază, definită prin perioada dintre 1979, de la *Epica Magna* și până la sfârșit, incluzând aici volumul *Noduri și semne*, dar și ciclul *Opere impersonale*, se întemeiază pe o „poetică a reintegrării”, a eternei întoarceri a logosului, concepută sub semnul extincției și a disoluției prezenței. Mai dezlănțuit în instinct și mai eminescian în simțire decât Ion Barbu, a cărui sintaxă anunța într-un fel demersul căutărilor sale, Nichita Stănescu a declanșat profunde schimbări lingvistice. Implicat în acest sistem de conotații pe teritoriul limbajului și al experienței Logosului, asemenea marilor creatori ai lumii, de la Novalis, Musset, Hugo, Hölderlin, Nerval, Poe și Lautréamont la Baudelaire, Mallarmé, Rilke, Trakle, Valéry, Breton, Prévert, Yates, Pound, Montale, Quasimodo și Ungaretti, Nichita Stănescu vede lumea prin intermediul metaforei și al altor combinații insolite de cuvinte sau, mai bine zis, de necuvinte, devenind regele absolut al paradoxurilor și al sofismelor sublimite în poezia noastră.

Devenită una dintre cele mai originale experiențe a limbajului din poezia românească postbelică, lirica lui Nichita Stănescu ia formele unui mesaj grav, încifrat în ambiguitățile unor figuri poetice pline de revelații („Ah, am strigat,/ viața mea, tu nu mai plânge cu viața!”). Avându-și sursele în dilemele moderne ale lirismului, cuvântul își găsește aici o uimitoare vitalitate, se reîntoarce asupra lui însuși pentru a redobândi alte noi semnificații („Plutea o floare de tei/ înăuntrul unei gândiri abstracte”). Explorând valențele combinatorii ale cuvintelor cu o ingeniozitate lexicală de sorginte antonpannescă, poetul restituie drepturile interiorității din perspectiva trăirii lumii ca unitate și a ființei ca prezență într-un univers armonios. Scriitor român fundamental, creator al unui sistem filosofic sui-generis, Nichita Stănescu produce un discurs despre poezie creând-o. Poetul nu eliminase cu totul cuvintele. Adăugase doar un prefix, un semn de exclamare pus în fața cuvântului. Vorbele sale erau **necuvinte**, dar versurile sunau într-un total asemeni „dulcelui stil clasic”.

Plasat pe un asemenea filon al inspirației poetice de o frustă energie și de o vizibilă mobilitate spațio-temporală, alături de alți autori postbarbieni, precum Marin Sorescu sau Mircea Ivănescu, scriitorul devine ludic și ironic, ilustrând orientarea modernistă care își propune deliricizarea poeziei prin discursivitate. Vizionarismul poetului devine ardent, iar „cuvântul” și „ideea” se află în sfera cugetării și a unei poezii ce tinde spre conceptualizarea mesajului. Prezente în jocul de cuvinte și în elementele criptice ale limbajului, semnele comunică prin natura lor, prin ceea ce ele dezvăluie într-un inepuizabil sistem de conotații, precum toate marile aventuri ale spiritului. Poet cu o viziune proaspătă asupra lumii, participant la elaborarea semnului și la interogarea lor, Nichita Stănescu depășește etapa unei anumite poetici a extravertirii la paradoxurile cele mai fulgerătoare și se instituie în mod legitim în teritoriul limbajului și al experienței Logosului: „Tristețea mea aude nenăscuții câini/ pe nenăscuții oameni cum îi latră”.

Trecut din viață, pradă aceluși „năvod mortal ce smulge în sus/ totul, lăsând numai absențe,” poetul *Necuvintelor* intră definitiv în mit și în simbol – mit și simbol definitorii pentru poezia românească de azi. Într-un moment de înflorire extraordinară a poeziei românești, când în chip miraculos prezența unor atât de mulți poeți adevărați constituie o realitate copleșitoare, Nichita Stănescu rămâne simbolul acestei realități și al acestui moment.

Proză

Dan Miron

Claudia și pisicile mătușii Luci

– Claudia putea a pipi de pisică!
– Claudia se culcă cu pisicile!
– Auziți cum miorlăie pisicile p-afară?
E perioada de împerechere. Claudia, tu ce mai aștepti?

Și tot așa, variațiuni jignitoare și plictisitoare pe aceeași temă.

Normal că niciun băiat nu se mai arată interesat de mine și nicio fată nu mai îndrăznește să se laude că mi-e prietenă, decât cu riscul de a se supune oprobiului general și izolării totale, handicapul suprem la adolescență.

Evident că nu puteam lăsa lucrurile așa, nu în clasa a opta când colegele mele se laudau în gura mare cu iubii lor reali sau inventați. Răul trebuia stârpit direct de la rădăcină, așa că am clocit un plan diabolic pentru a alunga tribul pisicesc din casa mătușii Luci. Nu puteam să le extermin pe mâte, mătușa-mea n-ar fi suportat, deci erau excluse din capul locului acțiuni precum otrăvirea, împușcarea, trasul în țepă, jupuirea blănii, scosul ochilor, tăierea cozii și a membrelor, decapitarea și eviscerarea. Rămânea să găsesc o metodă nonviolentă sau mai puțin violentă, dar foarte eficace, prin care să le fac să abandoneze urgent casa mătușii Luci, și fără ca ea să se prindă.

Ideea genială mi-a venit într-o seară, pe când urmăream un documentar la televizor despre istoria jocurilor olimpice. Imaginea alergătorului cu torța olimpică s-a suprapus subit pe ecran cu figura mea victorioasă, făcând cu ochiul șmecherește publicului spre torța fumegândă pe care o îndreptam amenințător în direcția tribului pisicesc înfricoșat. Știam din *Cărțile Junglei* că toate animalele se tem de foc ca dracu' de tămăie, și planul a început să mi se

contureze în minte.

Nu puteam să acționez dacă mătușa-mea era acasă. Din fericire, se apropia sărbătoarea Paștelui, știam că ea o să meargă neapărat la coafor. Mergea de două ori pe an, înainte de Paște și de Crăciun, când se aranja pentru a se prezenta așa cum se cuvine în fața Domnului.

A venit și ziua aia. Nici n-a apucat ea să iasă bine afară pe ușă și am trecut la acțiune.

M-am dus la magazia de lemne, unde mătușa ținea canistra de motorină pentru aprins focul, am înfășurat câteva cârpe pe un băț și le-am îmbibat bine în motorină. Entuziasmată până peste cap de planul meu, care mi se părea culmea ingeniozității, aveam să descopăr mult prea târziu că neglijasem unele lucruri. Din bucătărie am luat bricheta pe care o foloseam pentru a aprinde focul la aragaz și, după câteva încercări nereușite, am făcut să iasă afară o limbă roșiatic-gălbui șuierătoare, am ținut-o aproape de torța improvizată până a luat foc de-a-binelea.

Apoi, cu inima bătând în piept ca un gong chinezesc, am declanșat blitzkrieg-ul.

Prima mea victimă a fost motanul Goe, patriarhul tribului, pe care l-am găsit picotind încovrigat, fără griji, pe scaunul mătușii din bucătărie, ca un monarh instalat comod pe tronul autorității supreme. Până să se prindă Goe ce i se întâmplă, i-am aprins mustățile, el a pufnit surprins, ochii gălbui i s-au mărit cât cepele, trupul negru mătăhălos s-a scuturat străbătut parcă de un curent electric și perii scurți s-au ridicat ca blana țepoasă a unui arici, m-a scuipat furios, și a zbughit-o miorlăind jalnic.

A urmat „purificarea” dormitorului meu, cea mai îndepărtată cameră în raport

cu sufrageria unde se afla cartierul general al pisicimii. N-am găsit înăuntru decât trei pisicuțe, niște ghemulețe pufoase albe-negre, care se jucau pașnic, încercându-și gheruțele ascuțite pe o rochie de-a mea uitată pe un scaun. A fost o joacă de copil să le pun pe fugă, apropiindu-mi torța de boticurile lor moi și rozalii. Mulțumită de mine, am traversat holul luminat de ferestre mari cu perdele albe care făcea legătura între camere. Unele semne de neliniște apăruseră deja, transmise de miorlăiturile precedente și de năvala pisicuțelor din camera mea, dar ignorând restul tribului care-și făcea veacul printre ghivecele de flori ale mătușii, mi-am continuat epurarea.

Am intrat în dormitorul mătușii la fix ca să întrerup partida de amor dintre Sașa, o namilă târcată, și Adi, o pisicuță albă, delicată, cu ochi albaștri, feblețea mătușii-mi. Am avut grijă să închid ușile dormitoarelor după fiecare operațiune, și teritoriul tribului pisicesc s-a tot micșorat, mai rămăsese sufrageria și holul. Când am ajuns în sfârșit în sufragerie blănițele multicolore se strânseseră unele în altele, intimidată ca oile de prezența unui lup fioros. Se pare că felinele făcuseră un schimb de informații, motanul Goe preluase comanda, și acum înghesuie într-un colț, terifiant, se așteptau la tot ce putea fi mai rău din partea animalului fără blană, care țipa, fluturând amenințător torța aprinsă tot mai aproape de cozile lor nervoase.

Corul de miorlăituri lua când tonuri jalnice, când arțăgoase, scuipăturile și scântele provocate de blănurile mătăsoase electrizate erau cel mai bun acompaniament al triumfului meu, și nu-i de mirare că mi-am pierdut capul. Roteam, urlând cât mă ținea gura, torța deasupra capului, mă apropiam încet, implacabil, de haosul miorlăitor de membre, cozi, burți, spinări și boturi mustăcioase. Plesnea de adrenalina ca un războinic pregătit să răpună dihania multiformă, blănoasă și urât mirositoare, inamicul se retrăgea din fața torței mele și încerca cu disperare să se cațere pe draperia vișinie, din care atârnau fășii zdrențuite.

Nu știu cum s-a întâmplat, probabil că purtată de furorul războinic am atins-o din greșeală cu torța și draperia a luat foc. Am incremenit cu torța în mână, neștiind ce să fac, să continui holocaustul pisicilor sau să le las să fugă și să mă apuc sting focul care urca pe draperia vișinie mai repede decât mâțele.

Un țipăt strident și prelung m-a făcut să mă întorc pe călcăie. În pragul ușii, mătușa Luci, roșie de furie, urla mai tare decât sirena pompierilor. Pisicile, mirosind nesperata salvare, s-au repezit miorlăind, s-au cățarat înnebunite pe trupul ei, zgâriindu-i obrazii, sfâșiindu-i rochia, încercându-și lăbuțele în părul proaspăt coafat. Biata mătușa-mea semăna cu un brad de Crăciun, decorat cu mâțele viermuitoare, care atârneau de ea, miorlăind isterice. Am izbucnit în hohote de râs, un râs eliberator, care s-a transformat într-un râs nervos, știam că o pățisem rău de tot.

După ce-am stins focul împreună cum am putut noi mai bine și ea s-a liniștit puțin, i-am povestit totul, mă rog, aproape totul, având grijă să deschid izbăvitorul robinet de la butoiul cu lacrimi. Aveam suficientă experiență să știu că lacrimile mele aveau de obicei un efect devastator asupra ei, dar de data nu mai era suficient. Din calcul rece și mână de reumușcări, am hotărât să-mi sacrific o parte din alocația pe care mătușa-mea o depunea regulat la C.E.C. de ani de zile. I-am propus, și ea a acceptat imediat, să facem un raid prin magazine și am cumpărat o draperie nouă, tot de culoarea vișinei putrede, dar mai scumpă și de o calitate superioară celei distrusă de focul meu și de asaltul mâțelor. O daună colaterală, dar absolut necesară în războiul pisicilor.

Adevărul e că până la urmă toată lumea a avut de câștigat. Mătușa-mea s-a pricopsit cu o nouă draperie, și nu scăpa nicio ocazie să se laude vizitatorilor cu cadoul minunat primit de la mine, trecând sub tăcere restul poveștii. Pisicile au rămas în continuare copiii ei blănoși iubiți și răsfațați. Iar eu, Claudia, am devenit spaima pisicilor, și-am scăpat de mirosul lor infect, nici o felină nu mai îndrăznește să intre în camera mea, darmite să se apropie de mine, la mai puțin de un metru.

(fragment din romanul *Anul viitor la Stela*, aflat în pregătire)

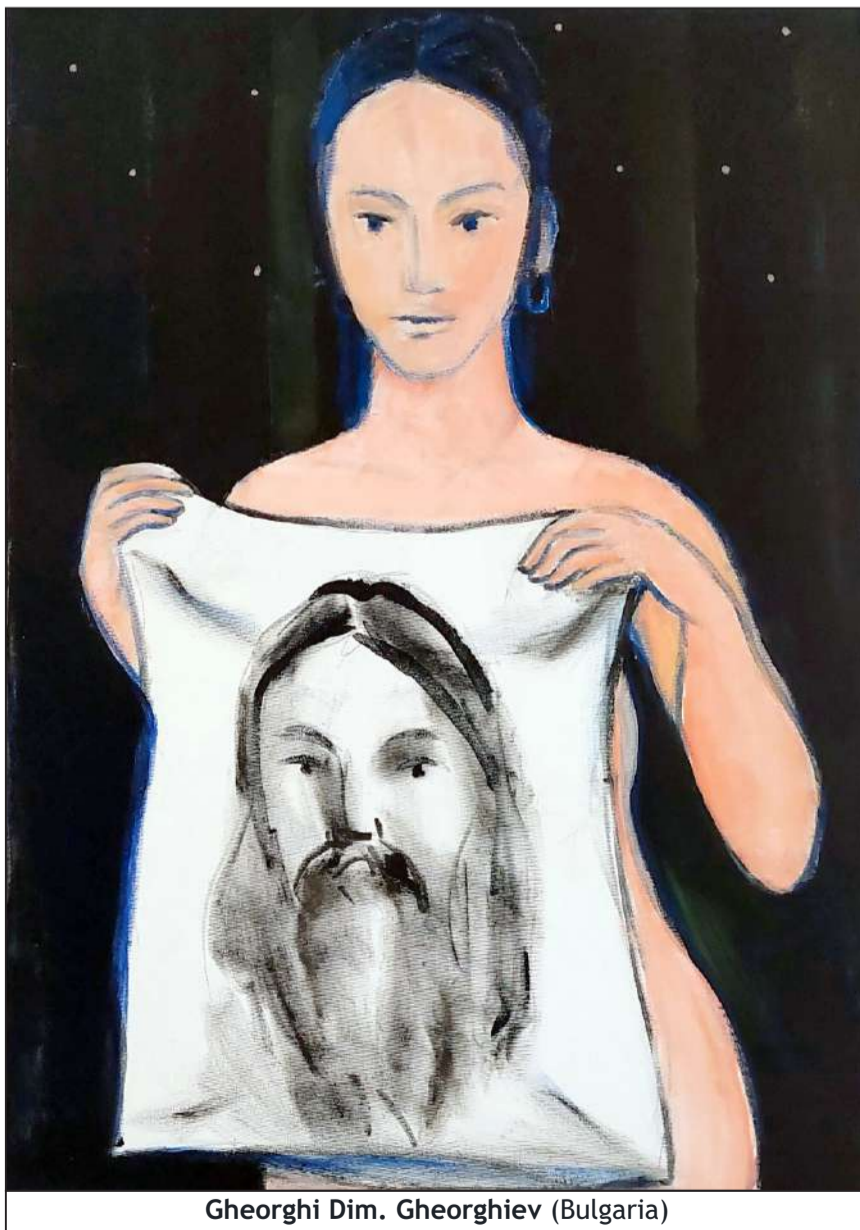
Trăiesc în casa mătușii de când mă știu. Mama plecase cu inginerul ei la Dorohoi, pe când aveam un an sau cam așa ceva. Mătușa Luci spunea oricui voia s-o asculte că Steluța n-așteptase decât să mă înțarce pentru a mă abandona. Soră-sa îi trimisese o scrisoare în care-i prezenta situația din punctul ei de vedere, justificându-se că voia să înceapă o viață nouă cu Ștefan al ei, și n-avea o alternativă mai bună în orașelul în care o cunoștea toată lumea ca pe un cal breaz. Nu-i spusese inginerului că avea un copil, și o ruga pe mătușa-mea să aibă grijă de mine, promițându-i un sprijin financiar regulat, cât de curând posibil. A fost ultima oară când mătușa a primit vești de la soră-sa, cât despre ajutorul financiar promis, nici vorbă.

Mătușa Luci era o fată bătrână care se bucurase să aibă alături și un suflet de om în casă, pe lângă de mulțimea de sufletele înghesuie în trupuri mititele de pisici de toate culorile: negre, albe, cafenii, roșcate, cenușii, pătate, târcate. Spunea cu mândrie că pisicile sunt copiii ei în blană. Egoiste, răutăcioase, certărețe, miorlăite, mănăcioase, violente, leneșe, vioaie – nu conta, ea le iubea pe toate la nebunie și le răsfăța peste măsură. Nu-i de mirare că tribul felin era din cale afară de obraznic. Dimineața nici n-apucam să-mi beau cana de lapte și un motănel pricâjit, cu codița subțire tremurând ca un semn de întrebare, lincăia cu limbuța roz pe marginea ei. Dacă mă așezam într-un fotoliu fără să mă uit, auzeam miorlăitul jalnic-furios al vreunui dintre cei trei-patru purtători de blană care-și făceau veacul acolo, dormitând încovrigați. Pe masa mea de scris, printre caiete, pixuri, creioane și manuale de școală, se odihneau batalioane de mâțe leneșe, în patul meu sforăiau fără griji alte legiuni pisicești. Dacă le goneam, pisicile se ascundeau o vreme până adormeam, și se cățarau impasibile la locurile lor, iar dimineața mă trezeam înconjurată de blănițe și cozi pisicești, ca un vânător din Siberia care doarme înfășurat în blănuri într-o cabană de lemn, puțind a animale și a fum de vreascuri ude.

Cel mai greu de suportat era mirosul de pipi pisicesc care se impregnase în țesătura hainelor, textura draperiilor și a perdelelor, în lacul mobilelor și vopseaua ușilor, și în aerul îmbăcșit din casă. Mătușa Luci n-avea nicio problemă cu asta, ea se pensionase și stătea mai toată ziua acasă, foarte rar ieșea la cumpărături, dar eu eram o ființă socială, mergeam la școală, și n-aveam mereu bani de sprayuri, cât despre parfumuri să nu mai vorbim.

Degeaba eram eu cea mai deșteaptă din clasă, mereu premiantă și drăguță, știam după privirile furioase pe care mi le aruncau băieții, dacă mirosul de pisică amenința să-mi anihileze toate atuurile moștenite sau câștigate. Poate că mirosisem așa și mai înainte, nu știu, dar la vârsta când hormonii fierbeau ca un gheizer nervos, ascuțindu-ne simțurile, iar invidiei și răutății care domină de obicei relațiile dintre fete li se adăugaseră mirosurile puternice emanate de bietele noastre trupuri în tranziția dureroasă de la copil la adult, mirosul de pipi pisicesc era tot ce-mi mai lipsea! Nu e de mirare că într-o zi, aparent din senin, au început umilințele mele:

- Băi, Claudia putea a pipi!
- O fi făcut pe ea!
- Ba nu, e pipi de pisică!

Gheorghe Dim. Gheorghiev (Bulgaria)

Profil liric

Mihaela Aionesei

Slalom

Pentru puțină tandrețe în lume
păsările desenează inimi pe zăpadă
din ele vor încolți în liniște iubirile
și va fi primăvară... cândva

*

Drumul spre mâine
e împânzit de târătoare
fac slalom
fără să mă supun
fără să tulbur
chipul lor hâd
împietresc
într-o lacrimă
pe luciul ei
crucea îmi pare mai frumoasă
decât propria naștere

*

Mâinile mele –
doi tâlhari nemulțumiți
unul vrea luna
celălalt soarele.

Inima ca o cămilă
împovărată de griji
caută o ureche de ac
prin care să alunece
în brațele Domnului.

*

Plouă. Mușc dintr-un măr
și inima mea
se zvârcolește ca un vierme
urmele dinților îmi amintesc
de o zi în care un alt măr
ne înghițea pe amândoi.

Ce beată era clipa
urcând și coborând
din rai în noi.

*

Coboară toamna dintre munți
purtând la gât o salbă de oi cărunte.
E splendidă în haina ei de glugi
și cosița răvășită de vânturi.

E ceva în mersul ei legănat
în aerul de jună cochetă.
Un fior îmi dă nopțile peste cap
ziua trece sfioasă și ușor aiurită.

Lumea mă privește curioasă

tac puțin încurcată
zâmbesc și mă arunc
într-un poem
lung cât o cale ferată.

La capătul lui mâinile mele
se rătăcesc în părul tău
și n-ai puterea să le dai deoparte.

*

Mâinile mele stau cumiți
ca două femei căzute în rugăciune
una vrea să-L atingă pe Dumnezeu
cealaltă pe tine ar vrea să te ajungă
în mine/ în lume
s-au stins demult lumânările
fumul lor îmi întunecă
zările prin care aș fi vrut
să te văd că vii

iubirea și moartea
se ostenesc
să mă împartă

de-atâtea cărări fără contur
picioarele-mi sapă o groapă
mâinile mele cumiți
te așteaptă...

*

Un dangăt de clopot
aleargă pe-o colină
după el
luna ca o felină
se strecoară

să fure ursitul
din ape
ierburile frământă cerul
în inima mea
cântă o ciocârlie
cea mutată pe furiș
de la tine
din colivie.

*

Trăiești
ca și cum
ai muri
până într-o zi
când te lovește
fericirea aceea
cu gust
de fructă
târzie
și te întrebi
cine ești tu?
Cel care vine,
cel care așteaptă?
Un deal
se rostogolește
ca un măr
înainte
înapoi
pe crestele lui
fluturi de noapte
așteaptă
să prindă
căderea în doi.
Lumea e o nucă
noi miezul ei.

*

Am știut de atunci
fericirea este o iluzie
imaginea ta
în oglinda memoriei
în care tocmai privești
ochii cerșetori
brațele întinse
inima plânsă
buzele arse
o sete cumplită
sinucidere fără martori
cauți umărul să-ți sprijini
singurătatea de gheață
sub ea greierul ciupește
corzile întinse ale sufletului
până la marginea țipătului
și înapoi

Lecturi

Florentin Popescu

Model de monografie

În zilele noastre, atât de grăbite încât aproape toată lumea vrea să isprăvească ceva foarte repede și dacă e posibil să primească o importantă sumă de laude, a mai merge la bibliotecă, a mai „sterge colbul de pe cronică bătrâne”, cum zicea poetul, a devenit aproape ceva anacronic. Sau dacă nu chiar anacronic, în orice caz rarism. A merge și mai departe și a te consacra studiului vieții și operei unei personalități culturale intră deja în spațiul excepționalului.

Numărul studiilor prin biblioteci și arhive, al celor care se apleacă cu acribie și dăruire asupra documentelor pentru a concepe studii și monografii ale unor personalități (oameni care prin tot ce au făcut pentru țară, pentru patrimoniul ei cultural) devine din ce în ce mai mic. Pe de o parte, datorită faptului că prin vârsta lor biologică mulți cercetători sunt sortiți plecării dintre noi, iar pe de altă parte, întrucât generațiile mai noi nu prea mai simt chemare către astfel de travaliu.

Cu o răbdare și o perseverență ce merită toată lauda, d-na Livia Ciupercă s-a străduit și a reușit să devină unul dintre prețuiții autori de monografii – ceea ce o situează și printre cei mai apreciați literați ai Iașului și ai țării.

Scriitori mai mult sau mai puțin cercetați, fie ei de raftul doi, cum se spune, dar valoroși în contextul/ contextele generale ale literaturii naționale (precum Theodor Al. Munteanu, Alexandru Lascarov-Moldovanu, B. Jordan, Iulius Scriban, I.A.I. Brătescu-Voinești, Dominic Stanca și alții) s-au bucurat, dacă se poate spune așa, de-a lungul anilor, de monografii

și studii realizate cu profesionalism de către d-na Livia Ciupercă.

Recent, sub această semnătură a apărut cea de a treia ediția a monografiei consacrată lui Oreste Tafrali, profesor universitar, arheolog, scriitor și publicist care a lăsat în urma lui nu numai amintirea unui cărturar între cărturari, ci și o operă care merita/merită să fie readusă în atenția publicului și mai ales a generațiilor mai tinere, prea puțin dispuse să privească înapoi, către cei care au îmbogățit substanțial patrimoniul cultural național.

Noul volum al d-nei Livia Ciupercă, **Oreste Tafrali. Viața și opera** (Editura StudIS, Iași, 2022), este o monografie întrucâtva atipică, depășind cu mult granițele consacrate, prin definiție, unei astfel de scrieri.

Oreste Tafrali (14 noiembrie 1876, Tulcea – 5 noiembrie 1937, Iași) a avut, din multe puncte de vedere, soarta multor personalități românești din trecut – anume aceea de a le fi recunoscute, mai întâi, meritele și prestigiul mai degrabă în străinătate decât în țară, fiindcă iată ce scria A.D. Xenopol în 1914 în „Noua Revistă Română”, când acest om de știință se afla încă la începuturile lui de istoric: „În România, unde nu prea se ocupă oamenii de arheologie, lucrările domnului O. Tafrali, de curând numit profesor de arheologie la Universitatea din Iași, sunt necunoscute. În străinătate însă altfel stau lucrurile, și compatriotul nostru este clasat între învățații cei mai de seamă în ramura arheologiei...”.

În fond, de ce ar fi această monografie atipică, așa cum am scris mai sus? S-ar putea întreba cititorul rânduilor de față. Și nu

vom întârzia să-i răspundem.

Întâi și-ntâi fiindcă dna Livia Ciupercă, după o îndelungată experiență în cercetare, nu numai că a ajuns la concluzia că imaginea unei personalități trebuie „construită”, cum se întâmplă de regulă, din informații și considerații personale emise de cercetător, ci și adăugându-li-se, că e bine să li se adauge, o sumă întreagă de alte elemente (documente, mărturii, înscrisuri, texte aparținând celui studiat etc. etc.) – toate concurând la o cât mai exactă și corectă poziționare în istorie, în timp, în contextul științific a figurii respective.

Dacă la prima ediție a cărții autoarea avea orgoliul de a spune cititorilor că li se pune la dispoziție „O primă carte complexă, deloc completă, deloc lină, cu spinoase urcușuri și coborâșuri, despre omul și creatorul Oreste Tafrali, printr-o oglindire firească a epocii sale”, acum ne mărturisește că n-are pretenția de a fi epuizat documentarea, dar „Cert este că a meritat efortul unui număr de ani important de ani, în acumularea de documente și informații privind originile familiei Tafrali, copilăria, anii de studiu, precum și activitatea științifică și universitară a prestigiosului intelectual român... Care s-a dăruit cu iubire și devotament catedrei universitare ieșene în perioada 1913-1937”.

Preluând cunoscutul titlu al memoriilor lui N. Iorga putem afirma și noi, cu toată convingerea, că d-na Livia Ciupercă reprezintă în carte „o viață de om, așa cum a fost”, cu toate meandrele ei. În plus, nu ca adaos, ci mai degrabă ca o continuare firească și necesară, autoarea reconstituie și ceea ce numim cu un termen comun

posteritatea celui despre care a scris cu dăruire și inspirație.

Om de știință și în același timp și un scriitor cu totul remarcabil (ne-a lăsat emoționante pagini de proză și memorialistică despre Dobrogea natală), Oreste Tafrali a cunoscut din plin zbuciumul unei vieți cu fel de fel de răsturnări de situații, chiar dacă la vremea afirmării științifice meritele i-au fost recunoscute la cel mai înalt nivel de autorități (în 1922 regele Ferdinand îl decora cu „Steaua României” în grad de ofițer).

Fără teama de a exagera, putem afirma că această a treia ediție a monografiei d-nei Livia Ciupercă se citește aidoma unui roman. A unui roman în care cititorul nu are numai surpriza descoperirii unei biografii, ci și mulțumirea de a afla, dincolo de factologie, un cumul de învățăminte benefic, pe care și-l poate adăuga propriului conținut de cultură generală.

Volumul d-nei Livia Ciupercă propune, astfel, un tip nou de monografie, care ar putea fi – de ce nu? – și un model pentru alți cercetători.

Aureliu Goci

Autenticitatea gândirii erotice

În deschiderea recentului său volum¹, Ella Leynard așează trei propoziții cu funcție de prefață sau poate, de motto, dar fără referință la creația propriu zisă cuprinsă în carte: *Poezia este o aventură complexă, deplin răsplătitoare a creierului. Uneori inima se face mai simțită în acest parteneriat constant al ei cu creierul. Intotdeauna, în fundalul acestui gând pictural se află cititorul. Și semnează Ella Leynard, București, 22 oct. 2022.*

Volumul se individualizează în specific prin potențarea meditației sapiențiale, prin strălucirea ideilor catifelate de o autentică natură sentimentală. Există un poem cu un titlu care exprimă cu fidelitate geneza sentimentului: *Mă plimb printre cuvinte/ cu suplețe/ pentru că nu îmi simt trupul./ l-am înlocuit temporar/ cu un cuvânt a cărui tandrețe se revarsă/ asupra spațiului din jurul meu/ expandându-l în acest prezent de grație („Moment de grație”).*

„Suplețe”, „tandrețe”, „grație” – acestea sunt cuvinte-cheie pentru întregul volum, cu grad înalt de reprezentare și specificitate pentru veridicitatea sentimentelor. Aș spune că tema principală este iubirea, dar autoarea nu scrie explicit poezie de dragoste, ci meditează în jurul conceptului

de iubire, conexas, mai degrabă, cu natura. În acest sens, se observă că în versurile autoarei plouă frecvent, dar fără intenția de depresivitate bacoviană, dimpotrivă – fiindcă într-o vară puternică, cu aparență de eternitate.

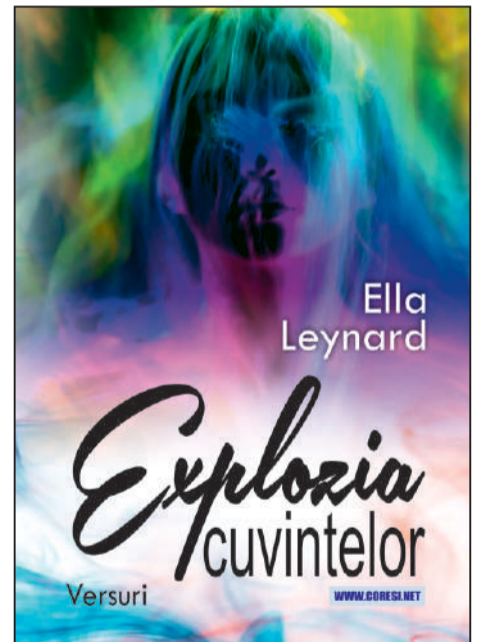
Cuvântul cel mai des folosit este *timpul*, dar fără conceptul referențial care este preluat de *clipă*. De altfel, autoarea are plăcerea să conceptualizeze în chiar cursivitatea textului: *Iubirea se adună în fiecare trecere a timpului.../ cât timp ne aflăm în timp/ se adună în propria ei construcție/ crescând spre ample spații în același timp./ următoarea trecere o sporește surprinzător/ îi îmbogățește tinerețea și îi înalță/ flacăra/ care, chiar dacă coboară, nu se stinge/ se înalță din nou, autohrânindu-se/ spre depărtări nebănuite. („Deplina clipă”).*

Autoarea imaginează și o „Schiță de tratat” care nu suferă deloc de ariditate, dimpotrivă, expune asocieri insolite și chiar o rezoluție „filosofică”, o meditație despre sentimentele pe care le exprimă atenuat, cețos, nu direct. Autoarea are instinct teoretic și o pornire paradoxale spre conceptualizare fără a cădea în uscăciune expresivă, ca în acest text: *Este o diferență*

totuși între/ iubirea divină care se revarsă generos și egal/ asupra tuturor/ și cea mai altruistă iubire a omului/ care nu renunță la criteriul.// Omul nu a învățat încă să gândească cu inima/ și în același timp/ să iubească cu mintea/ pe același contur.

Meditația asupra sentimentelor poate fi considerată un pas spre poezia filosofică, echilibrând astfel balanța dintre sentiment și chibzuință. E un fel de luptă pentru semnificație, împotriva gratuitității și neantului. Desigur, poezia își asumă comunicarea și confesiunea printr-o reprezentare morală a autorului, ca identitate spirituală și prezență lingvistică în universul de creativitate și de personalizare umane.

Un poem interesant despre modificarea rezoluției personale este „O poveste”: *Este o întindere ca o mare/ pe ale cărei scipiri călătorul/ își poate imagina/ orice poveste/ și care se întâlnește prima/ cu soarele dimineții.// Este o cărare care deodată/ pare că se îngustează.../ pe marginea prăpastiei/ sau pare că dispare într-o pădure/ sau înghițită de ape.// Se poate numi o poveste/ a unui șirag în care/ despre fiecare mărgea se poate spune/ că nu este alta mai frumoasă ca ea.// O întâmplare a*

devenit între timp o poveste. Tema poemului este generoasă, dar poate că autoarea ar fi trebuit să lucreze mai mult la stil și să evite repetițiile.

Autoare polivalentă care s-a încercat în dramaturgie, proză, publicistică, practicate în formulele clasice, Ella Leynard s-a dedicat inovațiilor și experimentelor lirice, celelalte lucrări fiind elaborate auster, în conciziune, conținând texte deschise care mizează pe mesajul conotativ. Ella Leynard (pseudonimul Dianei Ștefănescu, profesoară de limba engleză) scrie o poezie de dragoste care absoarbe trăirea emoțională și proiecția spirituală, o poezie care adaugă la meditația sentimentală adâncimea trăirii, cristalizând nu numai autenticitate ci și profunzime.

¹ Ella Leynard, *Explozia cuvintelor*, editura www.Coresi.net, București, 2022.

Lecturi

Geni Duță

Mihai Maxim: „Jocul cu focul”

Mihai Maxim, „Venit destul de târziu în plutonul scriitorilor fruntași”, după cum consideră Nicolae Rotaru, ne-a obișnuit însă, ca din 2015 încolo, să scoată câte un roman la fiecare doi ani: „Scutul de speranță”, „Fereastră spre altă dată” (apreciat cu premiul „Cartea anului 2017” de Filiala București – Literatură pentru copii și tineret a Uniunii Scriitorilor din România), „Egoismul unui vis” și „Jocul cu focul”, toate apărute la editura bucureșteană Semne.

Ca și precedentele, *Jocul cu focul* (București, Ed. Semne, 2021) se poate parcurge „dintr-o suflare” pentru că stilul cursiv, aproape oral, captivează ca și când autorul ar sta la taifas cu cititorii. Citindu-l, am revăzut locuri, am reîntâlnit personaje din romanele anterioare ale scriitorului Mihai Maxim și am găsit aceeași preocupare pentru sondarea adâncului uman, care generează situații neașteptate dar pe deplin credibile. Personajele nu reprezintă doar rodul imaginației, ci sunt inspirate din viață. Ele își proiectează siluetele reale pe țesătura complicată a romanului, scriitorul modificând, poate, unele trăsături sau unele conjuncturi, în funcție de modul în care le-a înțeles intențiile sau le-a angrenat în situații generate de curgerea acțiunii. Este ceea ce se întâmplă, în general, în conceperea unei proze care alege de multe ori fapte sau caractere din realitate și pe ele brodează firul epic.

Cartea ne introduce în lumea interioară a unui tânăr binecuvântat de soartă. În primul capitol Ursitoarele îi hărăzesc o viață tumultuoasă, cu trei neveste, fiecare dându-i câte o fiică. Pornind în viață cu unele privilegii oferite de mediul familial –tatăl, diplomat, mama –profesoară în București, tânărul Genu Stăncescu se dezvoltă ascendent; nu-și risipește calitățile și profită din plin de oportunitățile oferite de soartă. Își urmează astfel calea și se realizează în viața profesională și socială, chiar dacă din punct de vedere sentimental are urcușuri și coborâșuri.

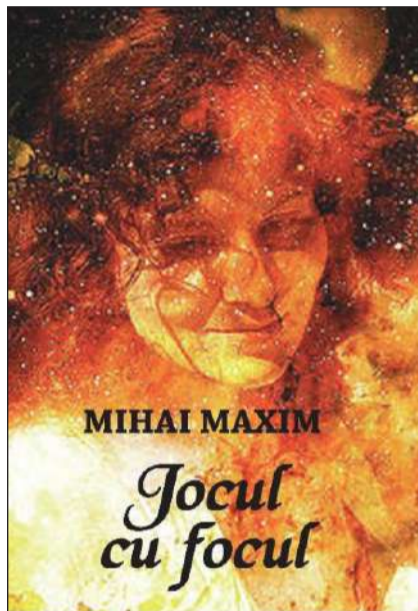
Desfășurarea acțiunii este susținută de reușite și interesante incursiuni în istorie, politică, diplomație, dar cursivitatea descrierii face ca cititorul să nu se simtă obosit, ci, dimpotrivă, să se integreze natural în poveste. El trece astfel vizual prin filmul imaginației tot ce se întâmplă pe ecranul cărții și conturează mental siluetele vorbitorilor, uneori integrate în minunate descrieri ale locului acțiunii, ceea ce deosebește harul de povestitor al autorului. Îl însoțește pe Genu în Germania democrată și trăiește împreună cu liceanul și cu părinții săi, diplomați la Ambasada României din Berlin, în mediul social și politic al unei țări sub ocupație. Este în firea lucrurilor ca adolescenții să iubească și lui Genu i se aprind călcăiele după Gertude (Trudi), colega nemțoaică. Înflăcărea adolescentină se va transforma în vâlvătaia care îi va cuprinde pe tinerii îndrăgostiți, iar mai târziu va arde mocnit, și rânile din

suflet nu li se vor vindeca niciodată. Fericită va fi doar Ulrike, rodul iubirii interzise de niște legi aberante. Tot ce va urma în viața lor sentimentală nu se va ridica la înălțimea și profunzimea trăirilor din momentele primei iubiri. Trebuie aici să remarcăm din nou tehnica subtilă prin care autorul ne prezintă un roman de dragoste acoperit de o mantie meșteșugit construită, de istorie și politică, ce învăluie acțiunea principală.

Încheierea misiunii diplomatice a lui Silviu Stăncescu și întoarcerea în țară în toial Primăverii de la Praga, i-au oferit autorului posibilitatea de a scrie – în cunoștință de cauză – o cronică a evenimentelor care s-au succedat în lunile iulie-august 1968 și a descrie atmosfera incendiară din țările prin care a călătorit. Dragostea și bucuria cu care au fost primiți românii noștri la Praga și la Bratislava au fost umbrite de un gest neprietenos al unui șofer maghiar. Și aici e memorabilă replica înțeleaptă și diplomatică a lui Silviu pentru a tempera indignarea fiului: „Nu poți să judeci un popor după gestul unui dement”.

Dar revenirea în țară este pentru Genu și un moment de derută în reacomodarea la viața de acasă. Se lasă cu ușurință antrenat într-o aventură amoroasă, consolându-se cu o Emma Bovary dâmbovițeană care îl inițiază în tainele alcoolului și va suporta fizic complicațiile care au urmat surprinderii amozilor de către un Leon în cizme și veston, întors inopinat din misiune. Scena este descrisă cu mult umor, dezvăluind și o altă latură a talentului scriitorului cu ADN moldovenesc. Oricum, despărțirea de nemțoaică nu făcuse decât să confirme Teoria lui Kirkegaard după care o mare iubire ar trebui curmată într-un maximum de intensitate pentru a rămâne astfel mereu.

Tineretea și disponibilitatea afectivă l-au făcut să o uite deocamdată pe Gertrude, conformându-se zicalei neaoșe „Cui pe cui se scoate.” Și iată-l pe Eugen Stăncescu, student eminent la Facultatea de construcții din București, trăindu-și din plin tineretea, antrenat într-o poveste de dragoste cu o „fată de familie”, Cristina, studentă la franceză. Și, după cum remarcă regretatul Nicolae Dan Frunteletă în prefața cărții, cititorul vede prin ochii perechii de îndrăgostiți Bucureștiul de la începutul anilor șaizeci și se lasă cuprins de romantismul Micului Paris și de eferescența unei capitale în plină dezvoltare. Tinerii gustă din plin deliciile iubirii și nu mai țin cont că trăiesc în perioada „Decreștelor”, ceea ce ne va permite să asistăm la o nuntă cu ștaif la Athenee Palace. Urmarea, peste jumătate de an se naște Doinița, fructul iubirii, legitimate de astădată. Viața își urmează cursul. Amândoi absolvă facultatea și, lucru rarism pentru acele timpuri, rămân în București. Genu, ca asistent la catedra de Rezistență a materialelor, iar Cristina la Radio. Datorită PCR-ului, bineînțeles (Pile, Relații, Cunoștințe). Și, ca să nu părăsim lumea basmului, ar

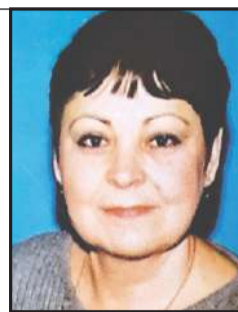
fi trăit fericiți până la adânci bătrâneți, mai ales că amândoi au făcut o carieră strălucită.

Ursitoarele veghează însă asupra lor și Capricornul, deși obținuse tot ce-și putea dori de la viață, ajuns la vârsta când bărbații simt nevoia de schimbare, nu rezistă ofertei unui fost coleg de liceu, cu firmă de construcții în Berlin, de a lucra ca specialist la extinderea unei rafinării de la marginea Moscovei. Aici bărbatul trecut de prima tinerețe este subjugat de farmecul și de rafinamentul Tatiane, lector universitar la Institutul Pedagogic, angajată temporar ca translator la firma germană. Rusoaica de origine obscură, ajunsă prin propriile eforturi pe această poziție, a rezistat atât cât i-a permis vârsta și statutul de subaltern, dar până la urmă a cedat insistențelor lui Don Juan de București, care consideră relația ca ceva firesc. Tatiana trăiește dragostea cu toată ființa sa, complăcându-se o vreme în rolul pasager din viața unui om căsătorit. Conștientizând într-un târziu precaritatea situației, are o ultimă explicație cu Genu (Ghenea) înainte de a se despărți, de unde cititorul înțelege că ea l-a cunoscut cel mai bine: *În viață tu ai iubit cu adevărat o singură femeie. Și încă o mai iubești. Pe nemțoaică. M-am jucat cu focul și m-am ars.* Curând află că rămăsese însărcinată, dar nu-și schimbă hotărârea, acesta fiind copilul mult dorit. Neștiind care va fi reacția tatălui, ea îi ascunde sarcina, hotărând să-l crească singură. Oricum, mai devreme sau mai târziu, „Piromanul” se va reîntoarce în țară.

Este greu de apreciat care dintre cele trei ursite s-a ars mai tare – Gertrude, care a trăit și ea marea dragoste cu Genu dar i-a dat copilului un alt tată; Cristina, care a simțit că afectiv își împarte soțul cu o altă femeie sau Tatiana, care știa că despărțirea de Ghenea este inevitabilă. Esența romanului poate fi, însă, concentrată într-o frază: „Trei femei, trei destine care se întâlnesc în lumina parcă mirată a lui Genu, constructor de talent, poliglot, sportiv, bărbat frumos și sincer în fiecare iubire și în fiecare trădare”, după cum apreciază Nicolae Dan Frunteletă în prefața cărții.

Poesis

Ana Ardeleanu

durerea copilului răstignit

fiecare purtăm pe trup
un copil răstignit
fără a-l declara mort
fără a-i cunoaște naționalitatea raso
părinții istoria sângelui
celulele acelea din erele primare
care s-au înmulțit
până au umplut pământul
cu lacrima lor
durerea copilului răstignit
e drumul plin de spini către sufletul tău
nimeni nu-l va putea străbate
fără permisul de credință
doamne ai grijă de copiii lumii
nu-i deșira ca pe o coloană înfinită
pe trupurile vinovate
fă-i doar părtași la marea simbolului
fă-i moștenitorii cuvintelor și ai neamului lor
ce-și exprimă prin ei veșnicia
pe noi ne așază la masa tăcerii
pentru a aprinde făclia speranței
în sufletele celor care
nu și-au sărbătorit niciodată iubirea
împreună cu dușmanii
și nici n-au ciocnit cu ei
cupa iertării

să înalți o lume de cuvinte

este ora doisprezece
nu înțeleg de ce e aglomerat
în jurul grăunțelor de înțelepciune
cine-i atât de flămând
încât își ciugulește propriile sentințe
trandafirul și-a pierdut simbolul
nimeni nu-și mai roade unghiile
cu emoție
în dreptul lui
nu face calcule
pentru a afla procentul de roșu
deșirat în mâna iubirii

la urma urmei cine merită pocalul cu ambră
cine închină cu un personaj imaginar
ce își va face portretul
colorând cu mult senin
partea abruptă a inimii sale

prin dreptul tabloului cu trandafiri
vor trece păsări colibri
dând paginile culorilor mai departe
cu falfăitul de douăsprezece întinderi

ce este normalul

vrei să fii tu cel cu aparență normală
când măgelele zilelor
au un aspect clar de anormalitate
două ploii la gâtul unei biete inimi însetate
ce are bătăile unui ceas Bird Melody
acest tip muzical de măsurătoare
nu-i va aduce iubirea înapoi

dar de ce plouă
de ce bate vântul
când sunt atâtea aripi de înger
care ar putea asigura o ventilație plăcută
deasupra focului înălțat
prin care trece racheta unei idei
ce ar putea suferi grave arsuri
sub lobul occipital

fumătorii au abilități secrete
prind în pumn câteva rotocoale de fum
sub formă de zâne
fără să le întrebe ce este normalul
să le informeze că au scris deja cererea
pentru a le fi aprobată
o zi de duminică în plus

Debut

Cătălina Bianca Tutunaru

Jurnalul unei luptătoare

M-a întrebat, apoi, despre mine și i-am spus prin ce am trecut și cine sunt: orfană de un părinte și cu un tată abuziv.

– Draga mea, vino să stai la mine, în gazdă. Sunt hangiță la birtul de peste drum și ai putea să-ți «plătești» șederea prin munca aici.

Am acceptat fără a mai sta pe gânduri. Scăpasem într-o singură zi de tatăl meu și îmi găsisem un loc unde aș fi putut supraviețui. Frica de tata se dispuse și ea, căci, cumva, nu cred că s-ar fi sinchisit să mă caute.

Femeia mi-a explicat că faptul că nu am avut un început așa cum se vehiculează că ar trebui să fie, nu mă definește. Mi-a dat, de asemenea, multe alte sfaturi de viață și nu îi pot mulțumi îndeajuns că mă ajută, așa cum o mamă își învață copilul.

„În ziua următoare, îmi încep deja serviciul. Între timp, doamna Scarlett, hangița peste care dădusem, mi-a oferit o cameră a mea lângă mansardă, un dulap plin cu haine pe mărimea mea, dar al căror stil nu prea mă încânta și o listă lungă cu lucruri de făcut.

În această primă seară, recunosc că nu am reușit să dorm. De fapt, mi-am recroît hainele primite. O rochie făcută tocmai așa cum poartă femeile în această perioadă: specifică mișcării Art Nouveau pe care o văd mai peste tot, chiar și în construcții, cu decorațiuni ondulate așezate în jurul ei, făcută să încadreze talia mică cu ajutorul unui corset strâns pe bust. Pălăria am păstrat-o la această ținută, dar am mai scos din florile de pe ea încât să cântărească mai puțin. Umbreluța din dotare am eliminat-o total și am pus-o la reutilizare. Îi voi găsi eu un alt scop. Nu am nevoie oricum de ea ca să servesc la mese. Poate doar când și dacă voi ieși în oraș. Rochiei i-am îndepărtat, prima dată, corsetul, pentru că nu suport să fiu atât de strânsă, iar dantela am tăiat-o, căci era prea feminină pentru mine. Chiar nu am trăit într-un mediu propice care să-mi dezvolte

latura feminină. Nu a fost nimeni în jurul meu care să-mi ofere un exemplu.

În sfârșit, mă apuc de lucru. Primul punct de executat de pe listă este să aranjez vesela pentru noua zi. Cum cobor, dau nas în nas cu un domn bine. Nu pot să nu mă gândesc cum tot intru în lume. Se vede că nu am prea ieșit din casă. Mă așteptam, de asemenea, să țipe la mine, așa cum se întâmpla acasă dacă eram cumva neatentă, dar a fost mai politicos decât mă așteptam.

– Bună dimineața, don'șoară! Bănuiesc că dumneata ești Olivia, noul ajutor.

– Bună dimineața! Chiar eu sunt. Îmi pare rău pentru accident... îmi duc o mână la cap și îngaim: mă tot ciocnesc cu oamenii...

– Nu-i nimic! Noroc că nu mi-ai vărsat cafeaua, îmi spune într-o notă jucăușă. Sunt soțul lui Scarlett, profesorul universitar Arthur Chapman, dar mă poți striga doar «Arthur».

– Am înțeles!

Spunând acestea, a luat-o în sus, pe scări, iar eu am plecat la treburile mele. Îmi tot răsună în minte profesorul universitar Arthur Chapman și îmi închipui ce rol insignifiant au femeile în societate, cum bărbații sunt cei care controlează, de fapt, lumea. Aș vrea să pot schimba asta cu ceva, dar sunt doar un copil. Cine m-ar lua în serios?

În orice caz, trebuie să supraviețuiesc. Viața mea continuă și am de îndeplinit o mulțime de sarcini. Muncind aici îmi voi asigura hrana și șederea, iar lumea din jur este chiar dragă. Îmi va fi bine aici. Îmi va fi bine după mult timp de suferință.

Cinci ani mai târziu, mă aflam în pragul unei decizii care mi-ar putea schimba viața.

„1914. A început marea război, marea nebunie. De când arhiducele Austriei, Franz Ferdinand, și soția sa au fost asasinați la Sarajevo, așa cum anunță ziarerele, a început o întreagă făcâneală. Luptele pentru piețele de desfacere, problemele coloniale, în special, aici, în Anglia, au devenit adevărate

chestiuni de luat în calcul. Ne temem și pentru că rațiile de mâncare au început să scadă.

La început, nu prea mi-a păsat, cum nici restul britanicilor nu au acordat o atenție sporită «gropii» Europei, «butoiului cu pulbere» din Balcani. În prezent, cum țarul Rusiei, Nicolae al II-lea, este văr cu regele nostru, George al V-lea, suntem țări aliate. Acum o săptămână a fost declarat război. Marea Britanie, astăzi, 4 august 1914, declară război Germaniei din Puterile Centrale. S-a terminat cu gluma. Un război serios vine peste noi.

Nu mă tem de orori. Am slujit la hanul doamnei Scarlett, dar când Arthur mi-a văzut sufletul de luptătoare, m-a învățat tot ce știa din perioadă armatei. Nu am reușit să mânuiesc vreo armă cu gloanțe, dar am pus mâna pe cuțite, o sabie și un arc cu săgeți. De asemenea, mi-a arătat cum se desfășoară o luptă corp la corp și multe tehnici de autoapărare. În scurt timp, am devenit o adevărată luptătoare. Trebuia doar să fiu atentă să nu-mi descopere cineva înclinațiile neobișnuite pentru o fată delicată cum ar fi trebuit să fiu. La urma urmei, am reușit să fug dintr-o casă cu un tată periculos, ce nu se temea în a folosi bătaia ca și mijloc de educare, și am făcut-o cu succes. Trebuie să fi avut ceva curaj pentru asta.

Și, da, a dispărut obligativitatea purtării corsetului. Slavă Domnului! Oricum nu reușeam să mi-l pun prea des. Au avut loc destule schimbări în așa scurt timp. Vă asigur! Deși se utilizează mai mult fard, acum, pe care nu-l pot purta din cauza unei alergii, am părul suficient de lung încât să nu întorcă oamenii capul după mine atunci când merg pe stradă, căci nu mă încadrez în normele societății. Măcar că îmbrăcămintea a devenit ceva mai relaxată, iar un anume designer, inspirat de stilurile din Orientul Mijlociu, a introdus un fel de pantaloni bufanți și, pentru asta, îi port tot respectul. Ador rochiile. Sunt frumoase și elegante. Dar nu sunt făcute pentru mine.

Ei bine, așa cum spuneam, odată cu acest război, sunt pusă în fața unei decizii importante. Știu să mă lupt. Am voință. Armele noi, precum mitraliera și gazele toxice, sunt în plină dezvoltare, încep să apară și noi mașinării, ca tancul și submarinul. Nu mi-ar fi greu să lucrez în astfel de circumstanțe, să îmi apăr patria. Nici să mă tund băiețește nu m-ar deranja. Vreau doar să merg pe front.

Bărbații sunt toți înlemniți, iar femeile îi plâng deja. Eu nu am multe de pierdut și vreau să-mi apăr țara, așa că asta voi face. Voi merge, alături de Arthur, să lupt în marea război. Încep antrenamentele cât de curând.

„A trecut un an de când mi-am declarat intenția de a mă înrola în forțele armate, de când părul meu are lungimea unui deget și mă pregătesc intens să intru în tranșee. Iadul se desfășoară pe pământ. Moartea are loc fără nicio distincție, iar soldații britanici luptă printre șobolani, adică hrana lor de zi cu zi, și printre camarazi decedați. Camarazi ca și Arthur Chapman.

Ne-a fost trimisă o epistolă la han. Era de la el. A văzut moartea, privind-o în ochi, ajutat de un soldat german. Asta pe când eu eram în uniformă, gata să urc în următorul camion al armatei, ce avea să treacă prin oraș să ia noii recruți. În epistolă scria:

Dai dovadă de eroism, Olivia. Dar gândește-te și la mintea ta. Rănile fizice nu sunt și singurele. Trăim într-un masacru de masă și nu te-ai putea lăsa să vii aici fără ca măcar să-ți mărturisesc crezurile mele.

Cu zece ani înainte să te întâlnești pe stradă cu Scarlett a mea, o altă tânără la fel de motivată a poposit la hanul nostru și a rămas cu noi: aceleași trăsături, aceeași dorință în ochi, apoi, același nume de familie: Foster. Erau numai câteva luni de când plecase de la noi pentru studiile universitare la care bărbatul ei nu o lăsa a se înscrie. Nu-ți voi spune mai multe. Te las să o descoperi singură pe Charlotte Foster.

Profesorul universitar Arthur Chapman

Apoi, pe spate era notat:

A murit împușcat în dimineața zilei de 21 octombrie 1915, scriind aceste rânduri.

Semnat, soldat Garret.

De atunci, mi-am zis: „Gata cu războiul!”. Doamna Scarlett plângea și nu pot spune că eram mai puțin afectată de pierderea unui membru al, mai mult sau mai puțin, familiei mele

Sevgi Dagci Koç (Turcia)

Repere plastice

Expoziția „CromARTica”

Un număr de 26 de lucrări, aparținând unor artiști plastici din Italia, Germania, Bulgaria, Republica Moldova, Ucraina, Turcia și România, participanți la *Tabăra internațională de pictură în aer liber de la Nenciulești* – ediția 2022, și nu numai la această ediție, au fost expuse la Casa de Cultură a Municipiului Roșiori de Vede, în perioada 15 februarie – 15 martie 2023.

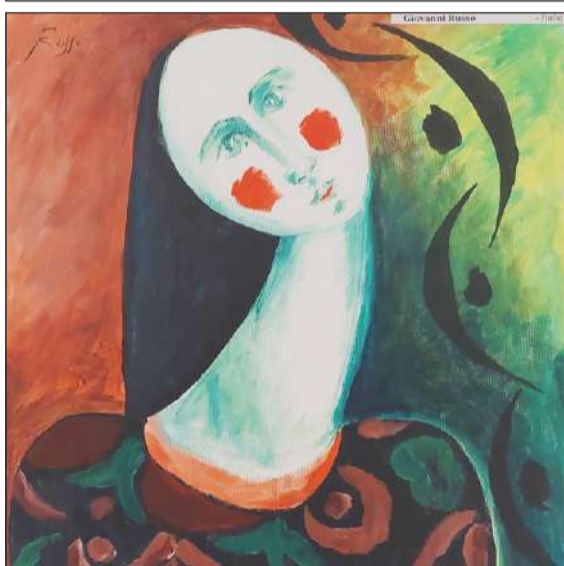
Evenimentul expozițional a beneficiat de sprijinul Primăriei Comunei Nenciulești și al Asociației „Pro Arte Contemporane” din Alexandria, condusă de reputatul pictor teleormănean Tudor Șerbănescu, de altfel, organizatorul taberei de la Nenciulești, care a avut deja cinci ediții.

Creația artiștilor expozanți se remarcă prin diversitate de stiluri, căutarea unor semnificații mai adânci fiind totuși o notă comună, după cum se vede și din reproducerea selectată în pagina de față.

Aurelia Bărbuț

Giovanni Russo (Italia)

Giovanni Russo (Italia)

Rareș Kerekes (România)

Vahit Akan (Turcia)

Alexandre N. Osipov (Germania)

Alexandre N. Osipov (Germania)

Tudor Șerbănescu (România)

Seran Tepeoğlu (Turcia)

Laura Culcea (România)

Rareș Kerekes (România)